

טבריה
TIBERIAS

שולם PP

6933

ארץ הכינרת

גיליון מס' 7 | חשון תשע"ג אוקטובר 2012
ביטאון רשות ניקוז ונחלים כינרת - מינהלת הכינרת בשיתוף איגוד ערים כינרת

גיליון סתיו

יותר קרוב מזה לציפורים,
לא תהיו.

Thomas Krumenacker - אגמון החולה

Thomas Krumenacker - אגמון החולה

18.12-27.11

חורף של ציפורים בגליל

שלושה שבועות של פסטיבל צפרות וטבע לכל המשפחה

הגליל, הגולן והעמקים מזמינים אתכם לחגיגה הענקית שמארגנים במיוחד בשבילכם, מיליוני בעלי הכנף שמגיעים לביקור בישראל. תנו קפיצה קטנה לצפון, היחשפו לתופעת הנדידה המופלאה המתרחשת בשמורות ובנופים המרהיבים, סיירו באתרי הצפרות המובילים, תיהנו מפעילויות לכל המשפחה, מאטרקציות, מחבילות לינה מיוחדות והכי חשוב, תנו לטבע להעניק לכם ולמשפחתכם, חוויה מופלאה ובלתי נשכחת...

לכל הפרטים ולהשתתפות במבצע "צפונבון - החוכשה שלך בגליל"
היכנסו לאתר birds.galil.gov.il

באתי, ראיתי, נשארתי - חוכשה בגליל

צילום: מוטי דולב

כתבות

- 18 מסיים את התפקיד וממשיך בעשייה
אהרון ולנסי לא יתמודד שוב לתפקיד ראש מועצה אזורית הגליל העליון.
ממש לפני הראיון הזה חותם ולנסי באופן רשמי על טפסים רשמיים,
שסוגרים קדנציה של 21 שנה כראש מועצה. שלא יהיו לכם ספקות, הוא
מפנה זמן לעוד עשייה איכותית למען המדינה ותושבי הצפון / רמי שדה
- 20 הכינרת היא אקו-מוזיאון למבקריה
מזה כשלוש שנים מרכזת עדינה דולב את הפרויקט החינוכי כינרת, הנמצא
באגף חינוך קהילה והסברה ברשות ניקוז ונחלים כינרת. היכן הייתה לפני
כן? איך הגיעה לכאן? מהם שטחי פעילותה בפרויקט? / שולה אבישר

מדורים

- 5 מעט לעת / צביקה סלוצקי
- 6 הכל זורם
- 22 חינוך וקהילה
פעילות נרחבת של האגף לחינוך, קהילה והסברה / שולה אבישר
סיכום שנת הלימודים תשע"ב פעילות עם בתי ספר / עדינה דולב
חובב חיות אוהב טבע? אז למה הוא פוגע בו? טיאהר כמודל / עדינה דולב
שפך הירדן זכה למבצע ניקיון מיוחד / נסים אסבן
הכינרת באה אליהם - סדרת הרצאות לאסירים בכלא חרמון / נסים אסבן
מנקים את הכינרת עם ילדי גינוסר / נסים אסבן
מתמידים בשביל / נסים אסבן
שנה שלישית לקמפיין ההסברה ברדיו קול רגע
סיכום הסברתי של ראש השנה / תומר אשל
"שומרי הנחל" - כי אכפת לנו מהירדן / גולי אורטל-עברי
הסתיימה שנת פעילות תשיעית של "שומרי הנחל" / יעל אתר-פלד
"הולכים על נקי" - הולכים כזרם אחד ומובילים אחרינו / מיטל אהרון
- 36 מדע ומחקר
עלוקות בכינרת אין צורך לחשוש! / עדינה דולב, גדעון גל ותמר זהרי
- 39 לגעת בטבע
מדגניה לכינרת / נסים אסבן
סליית - סיורים ללא תשלום / נסים אסבן ומנור דביר
שומרי העבר / רשות העתיקות
פרויקט "גן קהילה" - מדריכים מתנדבים / רשות הטבע והגנים

ארץ הכינרת

ביטאון רשות ניקוז ונחלים כינרת
מינהלת הכינרת
בשיתוף איגוד ערים כינרת

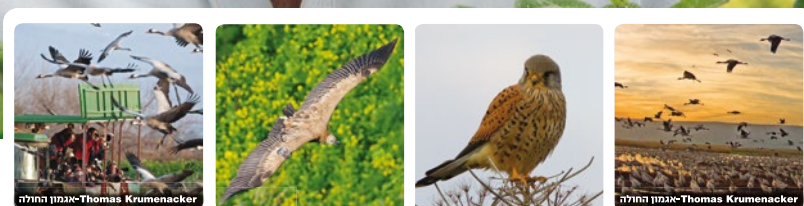

עורכת ראשית: יעל סלע | עורכת בפועל ומפיקה: ניצן אדרי
מערכת: שולה אבישר, אביב עומר
יועץ מדעי: ד"ר אלון רימר, המעבדה לחקר הכינרת - חקר ימים ואגמים
מו"ל: רשות ניקוז ונחלים כינרת. כל הזכויות שמורות
השער: ברכיה בכינרת צילום: ליעד שכטר
לתגובות: 04-8591937, hkh@lakekinneret.co.il
המערכת אינה אחראית על תוכן המודעות.

עיצוב גרפי והדפסה: דפוס כינרת טבריה 04-6797777

יותר קרוב מזה לציפורים,
לא תהיו.

אשכנזי זלצמן / B&B

פסטיבל "חורף של ציפורים" 2012 ברשות ניקוז ונחלים כינרת

במסגרת פסטיבל "חורף של ציפורים", תקיים רשות ניקוז ונחלים כינרת מספר סיורים והפלגות לקהל הרחב. הציבור מוזמן להרשם לסיורים וליהנות ממגוון פעילויות ייחודי לכינרת ולחופיה:

הליכה מכפר נחום לטבחה וכניסה לכנסיית הלחם והדגים. הדרכה מלווה בצפר מקצועי לתצפיות בעופות מים. הליכה ממעגן להאון וביקור בתחנת טיבוע, בבריכות הדגים של האון.	8/12, חנוכה, שבת, 🕒
הליכה מחוף גופרה לעין גב, ביקור בתחנת טיבוע, היכרות עם ציפורי סבך והפלגה מעין גב ב"מעבדה השטה", לתצפיות ציפורים מתוך הכינרת.	10/12, חנוכה, שני, 🕒 🚫
הליכה מחוף גופרה לעין גב, ביקור בתחנת טיבוע, היכרות עם ציפורי סבך והפלגה מעין גב ב"מעבדה השטה", לתצפיות ציפורים מתוך הכינרת.	12/12, חנוכה, רביעי, 🕒 🚫
הליכה מחוף חורי דרך הגן הארכיאולוגי, טיילת טבריה - המדיד, היכרות עם "ציפורים עירוניות" ולסיום, הפלגה מטבריה "במעבדה השטה".	14/12, חנוכה, שישי, 🕒 🚫
טיול בשביל סובב כינרת בעינות רקת ונחל רקת, מלווה בצפר מקצועי.	15/12, חנוכה, שבת, 🕒

ההרשמה ב"כוכבית כינרת" - *55477 מכל טלפון נייד • הסיורים בשביל סובב כינרת ללא תשלום
ההפלגות בתשלום: 50 ש"ח למבוגר, 30 ש"ח לילד (מגיל 5) • יש להגיע לסיורים עם נעלי הליכה, מים ומומלץ
להצטייד במשקפת • הסיורים יערכו גם בימי גשם - חוויה בלתי נשכחת !!!

ביום ג', 27.11.12 יתקיים בבית גבריאל אירוע הפתיחה של פסטיבל חורף של ציפורים 2012
הקהל מוזמן בשעה 18:00 להשתתף בטקס וליהנות מ"סיפורי ציפורים" מפי הסופר מאיר שלו
הכניסה חופשית

במעמד: המשנה לראש הממשלה, השר לפיתוח הנגב והגליל ולשיתוף פעולה אזורי **מר סילבן שלום** ושר התיירות **מר טסס מיסדניקוב**

אירועים, פעילויות והמון מבקרים

**מאות אלפי נופשים שביקרו בכינרת
ובסביבתה נהנו מבילוי איכותי, מהנה ובטוח**

החום הגדול מאחורינו, קיץ עמוס באירועים, פעילויות ומאות אלפי מבקרים שנהנו מבילוי איכותי בכינרת ובסביבותיה. כשאני מביט לאחור אל החודשים האחרונים, אני מלא סיפוק וגאווה באנשי איגוד ערים כינרת, רשות ניקוז ונחלים כינרת ומנהלת הכינרת, אשר עשו יומם ולילה להבטיח בילוי בטוח, איכותי ומהנה להמוני בית ישראל שמילאו את חופי הכינרת.

בגיליון שלפניכם תמצאו מקצת מההתרחשויות האחרונות, סקירה של פעילות אגף האכיפה שנוכחותם בחופים מביאה לסדר ובטיחות, פעילות אגף חינוך והסברה לרבות פעילות חינוך מגוונת. אגף סובב כינרת יסקור את פעילות השיפוץ והפיתוח בחופים, שאינה פוסקת לדקה ועוד מגוון רב של חדשות מהקורה סביב הכינרת.

ראיון חשוב בגיליון: עם ראש המועצה האזורית גליל עליון, מר אהרון ולנסי, אשר החליט לפרוש מתפקידו לאחר שנים רבות של עשייה ציבורית חסרת תקדים למען תושבי הגליל העליון. איש רב מעלות, אשר בתפקידו כראש רשות ניקוז ונחלים כינרת עושה רבות למען פיתוח מושכל של אגן ההיקוות של הכינרת.

לא נסיים, כמובן, בלי סקירה של פנחס גרין, ראש מנהלת הכינרת, אשר יספר על השפעות הקיץ האחרון על מפלס הכינרת והצפי לקראת החורף המתקרב.

אני מאחל לכולנו עוד שנה של עשייה ברוכה; עוד שנה בה נשנס מותנים ונמשיך במאמצים האדירים לשנות את המציאות סביב הכינרת; עוד שנה שבה אזרחי ישראל יצביעו ברגלים בעד בילוי, חופשה או טיול באגם הכינרת המדהים שלנו.

שלכם,

צביקה סלוצקי

מנכ"ל רשות ניקוז ונחלים כינרת

לאן יגיע המפלס? צילום: אבי אריש

הכינרת לקראת חורף 2013-2012

גשמי החורף הקודם העלו את מפלס הכינרת ב-2.38 מ', העלייה הגבוהה ביותר בשמונה השנים האחרונות

מצבה של הכינרת בסוף קיץ 2012 מבחינת מפלס המים הוא הטוב ביותר מזה 8 שנים. החורף הקודם (חורף 2011-2012) יחד עם מדיניות תפעול מקורות

פנחס גרין

מינהלת הכינרת

משק המים הארצי, שנקבעה ע"י רשות המים, והגידול בכמות המים המותפלים הביאו את מפלס הכינרת בסוף השנה ההידרולוגית (1.10.12) לרום 212.30-, דהיינו: 70 ס"מ מעל לקו האדום התחתון (213.00-). מפלס זה צפוי אומנם להמשיך ולרדת עד לתחילת החורף, אולם בכל מקרה נראה, כי הוא לא ירד אל מתחת לקו האדום התחתון, כפי שקרה בשנים קודמות.

המפלס כיום גבוה בכ-1.0 מ' ממפלס הכינרת באותה תקופה אשתקד. זו, כמובן, התחלה טובה לפני החורף הממשמש ובא.

גשמי החורף הקודם העלו את מפלס הכינרת ב-2.38 מ' - העלייה הגבוהה ביותר בשמונה השנים האחרונות.

מדד נוסף המבטא את המצב המתואר לעיל הוא כמות "המים הזמינים" (כמות המים הנכנסת אל הכינרת בניכוי כמות המים המתאדה ממנה במהלך השנה). כמות המים הזמינים בשנה ההידרולוגית 2012-2011 הסתכמה ב-433 מלמ"ק. כמות זו גבוהה משמעותית מהכמות הממוצעת השנתית העומדת על 324 מלמ"ק, והיא הכמות הגבוהה ביותר מאז שנת 2003-2004 (ע"פ נתוני השירות ההידרולוגי של רשות המים). יחד עם זאת, כאשר מביטים על "חצי הכוס הריקה" רואים, שעד לקו האדום העליון של הכינרת חסרים כ-3.5 מ', וזה מזכיר לנו שמשק המים תלוי גם בחסדי שמיים ולא הכל בידי האדם. מה שתלוי בנו הוא השימוש המושכל במשאב החשוב הזה, הצורך להמשיך ולחסוך במים, להמשיך ולפתח מקורות מים נוספים ולנהל את משק המים בצורה מיטבית. את כל אלה צריך לזכור, גם כאשר הכינרת נמצאת במצב טוב יחסית לשנים האחרונות.

תקוותנו היא שמגמת ההטבה במצבה של הכינרת תימשך גם בשנים הבאות, ושהחורף הקרוב יהיה חורף טוב ומשופע בגשמים בכל רחבי הארץ.

תיקון

בגיליון מס' 6 (עמ' 34) סופר על הפלגת הוותיקים מבית המייסדים בעמק הירדן ב"מעבדה שטה". בטעות נשמט המידע, כי ההפלגה נתרמה על ידי חב' "שייט כינרת" מקיבוץ עין-גב וההזכרה - ע"י רשות ניקוז ונחלים כינרת.

רציפים פיראטיים הוצבו בכינרת וסולקו

הרציפים נועדו להפעלת מיזמים לספורט ימי, אלא שלשם כך דרוש אישור בניה ורישיון עסק, שלא היו בידי המפעילים. בהתערבות יחידת הפיקוח ועיריית טבריה הרציפים פונו. בפעם הבאה המפעילים יועמדו לדין

אביב עומר

הכינרת א.מ.נ.

שייכת לכולנו, אך אין זה אומר שכל אחד יכול לעשות בה כרצונו. הצבת מזחים צפים באגם, גם אם אינם קבועים, מחייבת היתר בנייה. השכרה של סירות, בננות, אבובים וכד' מחייבת רישיון עסק. שני יזמים, שמזה שנים מפעילים מיזמים של ספורט ימי,

צילום: צחי גביש

הציבו מזחים צפים, האחד בחוף הדקל והשני בחוף באר מרים. למרות הפעילות הימית הענפה ושביעות רצונם של המפעילים, הובהר להם שמדובר במיזמים לא חוקיים.

ביחידת הפיקוח של איגוד ערים כינרת פעלו לסלק את הרציפים הצפים הלא חוקיים מחוף הדקל. בהתערבותם של מנהל נמל טבריה וראש העירייה זוהר עובד נחתם צו סילוק מידי של הרציפים. גם היזם שעבד בבאר מרים קיבל מסר חד משמעי, ופינה את הרציפים מהחוף.

ביחידת הפיקוח הבהירו, שבשני המקרים בשל שיתוף הפעולה מצד המפעילים, לא ננקטו צעדי ענישה. אולם, אם המקרים יחזרו על עצמם, לא תהיה ברירה אלא להעמידם לדין.

שריפות יזומות בחופים: זה לא משתלם

**ביחידת הפיקוח אוכפים את
חוק שמירת הניקיון נגד מפעילי
חופים, שמנסים "לעגל פינות"
ושורפים את הפסולת, במקום
לפנות אותה באופן מסודר**

חוק שמירת הניקיון מחייב את היזמים בחופי רחצה להיפטר מהפסולת שלהם באופן מסודר. היות שפינוי מסודר כרוך בהובלה, דמי הטמנה ולא מעט טרחה, יש מי שמחפשים קיצורי דרך ושורפים את הפסולת במקום. שניים מהם קיבלו קנס והתראה,

צילום: צחי גביש

מפעיל חוף בכפר נחום שרף פסולת מעורבת שהכילה ניילונים, בקבוקי פלסטיק ומיכלי מים גדולים. הוא זומן לחקירה ביחידת הפיקוח, ובמהלכה עלה, כי זו לא הייתה הפעם הראשונה שהאיש יזם מבצע שכזה. לכן, הוחלט לא להסתפק באזהרה. המפעיל נקנס בהתאם לחוק שמירת הניקיון. בחוף צמח שרף המפעיל גזם בניגוד למותר. היות שמדובר בעבירה ראשונה, שנתפשת כחמורה פחות משריפה של פסולת מעורבת, הוחלט בפיקוח להסתפק באזהרה בתקווה שהמסר יעבור. מנהל יחידת הפיקוח, משה הר ציון, אמר בהתייחסו לעניין: "מדובר בעבירה לכל דבר. שריפה כזאת יכולה לצאת משליטה, ובנוסף נגרם זיהום כתוצאה מהצתת חומרים מסוג זה. אני מציע למפעילי החופים להקפיד על פינוי מסודר של פסולת. אנחנו נדאג לאכוף את החוק נגד מי שלא יעשה כן".

צובעים את הכינרת. צילום: בני תירוש

"שייט שרוצה להצליח בעולם, חייב לעבור דרך הכינרת!"

כ-230 שייטים מכל רחבי הארץ הגיעו לשיוט בכינרת

במשך עשרות שנים, במהלך חודש יוני, מתקיים בכינרת "שיוט הבנים" - לזכר בני גינוסר, שעסקו

שולה אבישר

בשיוט ונפלו במערכות ישראל. לדברי דורון יצחק, יו"ר עמותת "מגל אל גל - הפועל גינוסר", תחרות השיט משמשת לבחינת מספר דגמים של סירות מפרש וגלשני רוח. זוהי התחרות היחידה שמתנהלת בארץ במימיו של אגם. לדעתו - "מי שרוצה להצליח בעולם, חייב לעבור דרך הכינרת". השיוט משמש ככרטיס מבחן לכניסה לנבחרת ישראל. "יש לנו מסורת של הישגים. בעבר שלושה ילדים שהשתתפו בשיוט הגיעו לאליפות אירופה. יצאו מכאן שייטים, שהגיעו לאליפויות באירופה ובעולם".

ביוני השנה השתתפו כ-230 שייטים מכל רחבי הארץ, ילדים ומבוגרים, ב"שיוט הבנים". השיוט יצא ממועדון השיט בגינוסר למסלולים נפרדים, במקביל, ברחבי הכינרת. שייט סירות המפרש נערך בימים שישי ושבת, והגלשנים - בחמישי, שישי ושבת. לי קורזיץ, השייטת האולימפית, השתתפה השנה בתחרות וכן שייטים נוספים, שהגיעו לאולימפיאדה בלונדון.

השיוט מצריך הכנה לוגיסטית קפדנית ורחבה: ל-230 המתחרים מתלוות עשרות סירות של מאמנים, סירות שיפוט וסירות ליווי. בכל שנה גדל מספר המשתתפים בתחרות השיוט, שנחשבת לאחת הגדולות והחשובות בארץ. דורון מקווה ומאמין, שעוד ועוד ילדים ובוגרים יצטרפו לענף השיט בארץ, ואולי בעתיד אף יזכו במדליות באולימפיאדות ובתחרויות אחרות בעולם.

תאגיד המים "התנור" ינהל את נושא הביוב בגוש היישובים הדרוזיים ברמה"ג

**עד עתה ניהלו המועצות את נושא הביוב, ולא הייתה אחידות.
התאגיד צפוי לשדרג את התשתיות וליצור מדיניות אחידה**

תאגיד המים "התנור" עומד לקבל לידי את האחריות על מערכת הביוב של גוש היישובים הדרוזיים ברמת הגולן. עד עתה ניהלו היישובים את נושא הביוב והמים, כל יישוב לפי ראות עיניו. המדיניות נקבעה על ידי המועצות השונות ולא באופן אחיד. למרות זאת מציינים באגף הפיקוח של מנהלת הכינרת, שנושא הביוב התנהל בצורה טובה יחסית. לא נגרמו זיהומים חריגים, ולא נרשמו תקלות יוצאות דופן לעומת יישובים אחרים באזור. עדיין, החתימה על החוזה עם תאגיד מסודר כמו "התנור" אמורה לשדרג את המערכת ולשפר את השירות.

השר להגנת הסביבה גלעד ארדן וראש מוא"ז עמק הירדן יוסי ורדי. צילום: דוד עינב

ביקור השר להגנת הסביבה בעמק הירדן

שיקום מורד הירדן יוצא לדרך!

השר להגנת הסביבה גלעד ארדן ערך ביקור בעמק הירדן לאורך קטע מורד הירדן מנהריים לסכר דגניה.

עידן הלמן

ראש המועצה האזורית עמק הירדן, יוסי ורדי, סקר בפני השר את הפעולות להוצאת כל המזהמים מהירדן - באמצעות מט"ש ביתניה, המשמש כפתרון קצה לביוב של יישובי עמק הירדן והעיר טבריה, וכן באמצעות מפעל השבה, שיוקם ע"י אגודת המים של עמק הירדן, יקלוט את מי הביוב המטוהרים - מי קולחין ויתפיל את המים מתעלת המים המלוחים הנשפכים לירדן באזור ביתניה. כל זאת במטרה להחזיר את הירדן להיות נחל מים זורמים, תוך פיתוח נופי לכל אורכו.

בפני השר ארדן הוצגה תוכנית שיקום הנחל שהוכנה ביוזמת רשות ניקוז ונחלים כינרת.

השר ציין, כי הוא רואה חשיבות גדולה בשיקום נהר הירדן לכל אורכו, והוא יפעל לקבלת החלטת ממשלה, אשר תקבע את שיקום הירדן כפרויקט לאומי ותעמיד תקציב מתאים לשיקום הנחל.

עוד מסר השר, כי בכוונתו לגייס עוד שני משרדי ממשלה בנוסף למשרדו לביצוע הפרויקט: משרד התיירות והמשרד לשיתוף פעולה אזורי.

במסגרת זו הציע ורדי לשר, כי הקטע הראשון שיבוצע יהיה בין סכר דגניה לאתר נהריים - קטע שבו התכנון המפורט לקראת סיום.

ראש המועצה הודה לשר ארדן על התגייסותו להצלת הירדן והחזרתו לטבע.

סיור חברי מועצת איגוד ערים כינרת בחופי הכינרת

ביקור בחופים עם דגש על תשתיות, מתקנים ומחירי חניה

צילום יעל סלע

בתחילת ספטמבר התקיים סיור לחברי מועצת איגוד ערים כינרת בחופי הכינרת. הסיור כלל ביקור בחופים שיזף-רוותם ומפרץ אמנון בדגש על פיקוח מחירי החניה; ביקור בחופים חלוקים, לבנון, כורסי ושקמים, ברניקי, צינברי בדגש על הקמת תשתיות ומתקנים חדשים בחוף; בחוף צאלון סיור בחוף החדש; בחוף חוקוק - סיור באתר העבודות. במהלך הסיור עלתה גם בעיית הצמחייה בחזית חופי הכינרת, אשר מהווה מפגע בטיחותי ונופי, חוסמת את הגישה למים ומעמידה בסימן שאלה את כל ההשקעות הגדולות בתשתיות, המבוצעות בחניון החוף עצמו, ואת מטרותיו של איגוד ערים כינרת שהוגדרו בחוק.

הטלוויזיה האסורה

מטייל נלהב לתוכניות טלוויזיה מצא שיטה פסולה לצפות בהן בחופי הכינרת

במהלך סיור שגרתי בחופים המערביים של הכינרת זוהה מכשיר טלוויזיה, שנתמך בין שני עמודי שילוט תקני "מקום אסור לרחצה" וחובר לחשמל ברכב פרטי. בעל המכשיר אותר במקום, נדרש להסיר את מכשיר הטלוויזיה באופן מיידי מעמודי השלט, ואכן כך עשה. במקביל הוסבר למטייל האיסור החמור לעשות זאת בגלל ההיבט הבטיחותי והחוקי.

צילום צחי גביש

קולחי גליל עליון
בע"מ

תאגיד המים של מועצה אזורית הגליל העליון

שנה חדשה
ופורחת
שנת התחדשות
וצמיחה
שנה קולחת

חברת
קולחי גליל עליון

[מיכיל וגלר]

60
שנות
ניסיון

מעבדת שירות השדה צמח, עמק הירדן

בעלת תקן ISO17011 של הרשות
הלאומית להסמכת מעבדות.
מוסמכת משרד הבריאות לבדיקות כימיות
במי קולחים ושפכים.
מתמחה בבדיקות קרקע, עלים, דשנים ומים,
בין לקוחותינו: מכוני טיהור,
אגודות מים, חקלאים ועוד.

לפרטים וייעוץ:
נורית בן הגיא -
מנהלת המעבדה
טלפון: 04-6757682
נייד: 050-7550053
nuritgamla@gmail.com
כתובת אתר באינטרנט:
nisonot@zemach.co.il

הרכב מכאני מרכז
(חרסית, סילט, חו)

צמח נסיונות
מרכז אזורי למחקר חקלאי

צילום: כרית לרובינשטיין/04-6757682

צילום: ארז נוימן

ושוב יצאו הרפסודיות לדרך

כמו בשנים עברו, גם השנה בחודשי הקיץ הגיעו לחופי הכינרת קבוצות רבות, בעיקר של תנועות נוער, בנו רפסודות והפליגו בהן מחוף לחוף. כל תנועת נוער ביטאה את הרוח המיוחדת לה. בני הנוער קישטו את הרפסודות בהתאם לנושאים שונים שעלו על רוחם.

איגוד ערים כינרת סיפק אישורים למארגנים. השנה התקיימו כ-15 רפסודיות, כשבכל משט השתתפו 6 עד 50 רפסודות. אלפי בני נוער חוו את חוויית השייט ונהנו מן הפעילויות השונות, ואנחנו נהנינו מקישוט מי הכינרת התכולים ברפסודות בשלל צבעים.

בית המשפט הכפיל פי עשרה את הקנס שקיבל נהג שנסע על קו החוף

נהג שנסע על קו המים בחוף שיטים בכינרת קיבל קנס של 500 שקל והחליט לערער. בית המשפט הפך את ה-500 ל-5000 והעביר מסר חד משמעי לעבריינים המסכנים מתרחצים: ראו הוזהרתם

אביב עומר בית משפט השלום בטבריה הכפיל פי עשרה את הקנס שקיבל אדם שנסע על קו החוף בכינרת וקבע, כי עליו לשלם 5000 שקל במקום 500. זה קרה אחרי שהאיש ערער על הקנס שקיבל מאנשי יחידת הפיקוח של איגוד ערים כינרת, אשר תפסו אותו עובר את העבירה. פקח האיגוד, אבי אריש, הבחין בטנדר גדול שדהר על שפת הכינרת בחוף שיטים. אריש קרא לנהג לעצור, אבל זה התעלם. הפקח התעקש, איגף אותו, חסם את דרכו, ובסופו של דבר הצליח לעצור אותו. לאחר ויכוח מילולי הודיע הנהג לפקח, כי בכוונתו לערער על הדו"ח והוסיף "ניפגש בבית המשפט".

זה לא ממש קרה: מתברר שהנהג, מסיבותיו שלו, כלל לא הופיע לדיון בעניינו. נציגו הודיע כי הוא אינו חש בטוב. דווקא הפקח אריש התייצב לדיון ביחד עם פקח נוסף מהיחידה. השופט דורון פורת העיר על כך שהמערער לא טרח אפילו להתייצב לדיון, שהוא עצמו דרש, ולא קיבל את ההסברים שסיפק עורך דינו. בנוסף אמר השופט, שמדובר בעבירה קשה המסכנת חיי אדם. "אני מקווה שהקנס הזה שולח מסר לעבריינים פוטנציאליים", אמר אבי אריש אחרי ששמע את פסק הדין. הוא הוסיף: "בית המשפט הראה שהוא אינו מקל ראש בתופעה הזאת, ואנשים צריכים להבין את המסר - מדובר בעבירה חמורה, שהם עלולים לשלם עליה ביוקר".

צליחת "ספידו" ה-59 בכינרת

בפעם ה-59 נערכה צליחת הכינרת המסורתית בהשתתפות כ-10,000 שחיינים

צליחת ספידו אורנית בן-דרור

ה-59, ע"ש יעקב חסיד, התקיימה בכינרת בשבת 15.9.2012.

זו הפעם ה-59 ברציפות שבה מתקיימת צליחת הכינרת המסורתית - אירוע השחייה העממי הגדול בישראל, שמושך אליו אלפי חובבי שחייה מישראל ומהעולם.

מחלקת הספורט של עמק הירדן ארגנה את הצליחה בתמיכת משרד התרבות והספורט ואיגוד הספורט העממי.

חברת ספידו, המאמצת והמלבישה הרשמית של משלחות ישראל לאולימפיאדת לונדון, נתנה השנה את החסות הראשית לאירוע.

כ-10,000 שחיינים השתתפו בצליחה, המיועדת לגילאי 8 עד 80. השתתפו גם שחיינים ותיקים, שצלחו את הכינרת יותר מ-40 פעמים. השנה התקיימו 4 מקצים - 2 עממיים ו-2 תחרותיים.

צילום: ראובן שוורץ

מלחמת המים באש

סירת מירוץ בוערת נסחפה לעומק של 600 מטר לתוך הכינרת

בסוף ספטמבר בעל סירת מירוץ, שעיגן את סירתו באחד החופים הדרומיים של טבריה, רצה להניע את הסירה כדי לצאת לעוד יום מהנה בכינרת. בעת הנעת הסירה היא התחילה להעלות עשן ולהישרף. האנשים על הסירה קפצו למים, והסירה החלה להיסחף לתוך הכינרת. הסירה חולצה ע"י "ספינת כינרת ו" של איגוד ערים כינרת ורשות ניקוז ונחלים כינרת בעזרת הפקחים ארז נוימן וצחי גביש ובליווי המסור של שוטרי שיטור ימי, שהזעיקו את פקחי האיגוד.

אכלוס כסיפים חוף הדקל, יציאה צפונית טבריה. צילום: ליעד שכטר

אכלוס דגים בכינרת

אכלוס מתוכנן של דגים לכינרת היא פעולה שנעשית זה שנים רבות כחלק מניהול ממשק הדייג בכינרת

פנחס גרין
מינהלת הכינרת

לממשק הדייג בכינרת יש השפעה רבה על מארג המזון באגם ועל יציבותה של המערכת האקולוגית המורכבת של הכינרת ובאמצעותם על איכות המים.

אכלוס מכוון של דגים נועד לשמור על יציבות המערכת האקולוגית ועל איכות המים מחד, ולסייע בפרנסתם של דייגי הכינרת מאידך. פעולת האכלוס נעשית ע"י אגף הדייג במשרד החקלאות ופיתוח הכפר במימון רשות המים.

אכלוס הדגים (סוג, כמות וגודל) נקבע עפ"י המלצותיה של הוועדה להכוונת ממשק הדייג והאכלוס בכינרת, הממונה ע"י מנהל רשות המים ומורכבת מנציגי רשות המים, מינהלת הכינרת, אגף הדייג, המעבדה לחקר הכינרת, מומחים מהאקדמיה ונציגי הדייגים.

בסוף חודש ספטמבר 2012 הוכנסו לכינרת 930,000 דגיגי אמנון הגליל ("מושטים") במשקל ממוצע של 12 גרם לדגיג ו-300,000 אלף דגיגי כסיף. האכלוס נעשה באופן ובתנאים, שמטרתם להגדיל את רמת שרידות הדגיגים במים.

אכלוס דגי האמנון מתבצע מבדיקות הדגים שבתחנה לחקר המדגה של אגף הדייג בגינוסר. דגי הכסיף, לעומת זאת, מגיעים מהתחנה לחקר המדגה של אגף הדייג בדור ומוכנסים לכינרת באזור חוף הדקל בטבריה.

צילום: ארז נוימן

תעודת הוקרה למתנדבת המצטיינת ברכה זיו

יחידת המתנדבים פועלת תחת יחידת הפיקוח של איגוד ערים כינרת ומסייעת באכיפת החוק סביב חופי האגם. מנהל יחידת הפיקוח: "יש להם תרומה מכרעת"

ביחידת הפיקוח של איגוד ערים כינרת ובתחנת משטרת טבריה הצדיעו לאחרונה ליחידת המתנדבים בערב גיבוש והוקרה שנערך לכבודם. בערב השתתפו גם מפקד תחנת טבריה, סנ"צ אבי דניאלי, וקציני התחנה.

יחידת המתנדבים מונה היום 35 איש, שמצוותים לשוטרים ולפקחים ומשתתפים במשימות אכיפה סביב חופי הכינרת. המתנדבים מתמקצעים כל העת ונשלחים להכשרות שונות. בערב הגיבוש הדגיש מפקד התחנה את תרומתם של המתנדבים למערך האכיפה והודה להם. ברכה זיו נבחרה למתנדבת המצטיינת של השנה האחרונה וקיבלה מידי דניאלי תעודת הוקרה. מנהל יחידת הפיקוח באיגוד ערים כינרת, משה הר ציון: "למתנדבים יש תרומה מכרעת בהצלחת מערך האכיפה בחופי הכינרת. אנחנו רואים בהם חלק בלתי נפרד מאתנו ומקווים להמשיך ולטפח את שיתוף הפעולה גם בעתיד, תוך הגדלת היחידה והמשך ההתמקצעות".

צילום: משה דרעי

שלהי קיץ: ירקון ניזון מזרעוני קיץ הגדילן. צילום: מוטי דולב

חורף של ציפורים 2012 - פסטיבל הצפרות הבינלאומי ה-3 בגליל

ביוזמה והפקה של הרשות לפיתוח הגליל, החברה להגנת הטבע, קק"ל, רשות הטבע והגנים, עמותות התיירות בגליל, גולן ועמקים, רשות ניקוז ונחלים כינרת, רשות ניקוז ונחלים ירדן דרומי ורשות ניקוז ונחלים קישון

הכינרת, כפר רופין, שמורת עין אפק והמרחב שבניהם.

בפסטיבל יתקיימו אירועים רבים, כגון: כנס מקצועי בנושא העגורים, מירוץ העגור - מירוץ במקצים שונים באגמון החולה, שייט צפרות וסיורי היסטוריה באזור הכינרת, סיורים וטיולים באתרי הצפרות המובילים - סיורים מומחזים, סיורי דמדומים, סיורי זריחה ועוד.

כמו כן, המבקרים יוכלו להנות מהטבות וחבילות לינה אטרקטיביות, תפריטים מיוחדים במסעדות ועוד מגוון אטרקציות תיירותיות שונות.

אירוע הפתיחה של הפסטיבל יתקיים בסובב כינרת בחסות ובארגון רשות ניקוז ונחלים כינרת ובשיתוף מחלקת תיירות של המועצה האזורית עמק הירדן.

בחודשים נובמבר-דצמבר יארחו הגליל, הגולן והעמקים, פסטיבל צבעוני, חוצה תרבויות, העוסק בתחום הצפרות המתפתח, ובו יתקיימו גם אירועים נלווים נוספים של טבע, ספורט, אומנות ותרבות.

החיבור בין מספר אתרי צפרות בצפון לארבעה שבועות עשירים ומלאים באירועים אטרקטיביים בנושא הצפרות ובנושאים נוספים, המיועדים גם לקהל יעד נרחב וגם לקהל הצפרים בפרט, יצור משיכה גבוהה לאזורי הגליל, הגולן והעמקים, לאתרי התיירות ולעסקים המקומיים למשך כל ימי הפסטיבל.

האירועים יתקיימו בין התאריכים: 18.12-27.11. שבעה אתרי עוגן בנושא הצפרות, יקיימו פעילות עשירה ומגוונת, והם: אגמון החולה, שמורת החולה, שמורת נחל שניר, שמורת גמלא, אזור

שייט, צפרות וסיורי היסטוריה באזור הכינרת, סיורים וטיולים באתרי הצפרות המובילים - סיורים מומחזים, סיורי דמדומים, סיורי זריחה

רדיו קול הגליל העליון מאחל שנה-טובה וצלולה

גם השנה נספר לכם
כמה סים זורמים בנחלים
מי יציל את הכנרת
ואיך נשמור על טבע נקי

הצטרפו להאזנה בתדר FM 105.3
www.galilradio.info

הרדיו החינוכי קהילתי של מועצה אזורית הגליל העליון
טל: 04-6959503, דוא"ל: radio@galil-elion.org.il

הגליל העליון אופי של מקום

משתלבים בעסקים ובקהילה
ח'יפה הצפון

- השרון
- גוש דן
- האשון ורחובות
- השפלה
- שבע והדרום

טלפון ארצי 1-599-500-558
www.tigbur.co.il

אילת והסביבה

03-5598222

03-6215441

Istanbul

03-5762120

03-6215480

04-8321422

04-6331098

הכל עניין של חנייה. צילום: תומר אשל

המהפכה והבעיות

הגבייה הדיפרנציאלית הוזילה משמעותית את המחיר עבור מי שמעוניין לנפוש בכינרת, אבל גם הולידה שורה ארוכה של בעיות; תורים בקופות; ויכוחים על מספר השעות; וגם הכרח לפקח על רישום תקבולים מצד הקופאים. יש גם תקווה: המעבר לקופות חכמות אמור לשפר את המצב כבר בקיץ הבא

על הנייר המעבר לגבייה דיפרנציאלית בחופי הכינרת הוא בשורה גדולה לציבור הנופשים, אולם בפועל התגלו לא מעט בעיות כתוצאה מהשינוי הדרמטי.

אביב עומר

כזכור, הנהלת איגוד ערים כינרת אישרה בשנה שעברה את המעבר לשיטת גבייה, שמאפשרת לנופש לשלם לפי מספר השעות הריאלי שבהן שהה בחוף ולא באופן גלובלי עבור יום שלם, כפי שהיה נהוג מאז ומעולם. התעריף שנקבע הוא 5.7 שקלים לכל אחת משלוש השעות הראשונות ו-2 שקלים עבור השעה הרביעית ואילך.

תיאורטית, אדם שעושה "קפיצה קטנה לכינרת" יכול לסיים את הבילוי שלו בהוצאה של פחות מעשרים שקלים, כשבעבר אותו תענוג היה עולה לו 60 שקלים לפחות. אלא שבפועל, כאמור, זה לא כל כך פשוט. מתברר שחלק מהנופשים מרגישים "תקועים" בחוף, ללא יכולת לצאת עם הרכב לקניות או לסידורים. קיים ויכוח תמידי בין הנופשים להנהלות החופים - האם יציאתם של הראשונים החוצה לאחר שכבר נכנסו, "מאפסת" את המונה ומכריחה אותם לשלם גם עבור השעות הבאות, כפי ששילמו החל מהשעה הראשונה, כלומר: לפי תעריף של 5.7 שקלים ולא 2 שקלים. בעיה נוספת היא התשלום ביציאה ולא בכניסה, כבעבר. נופשים רבים טוענים שאיבדו את כרטיס הכניסה. הם מבקשים לשלם לפי שעות שעליהן הם מצהירים, ונוצרים ויכוחים בקופות. הוויכוחים יוצרים עיכוב, שיוצר פקק ועומס בלתי נסבל על הקופות. ביחידה לניהול חופים מדברים גם על כך שחלק מהנופשים שותים בעת הבילוי, והם יוצאים עם "ראש מפוצץ", עצבניים, חלקם שיכורים - ונוצרות מריבות עם הקופאים. עוד בעיה, שכבר מטופלת על ידי יחידת הפיקוח בעיקר, היא שבחופים המנוהלים על ידי זכיינים לא ממש מיהרו "ליישר קו" עם התעריפים החדשים. חלק ניסו, ומהר מאוד חזרו לשיטה הישנה: הם גילו שהגבייה הדיפרנציאלית מסבה להם הפסדים כבדים ובעיות גדולות בקופות. כאמור, הנושא מטופל, והזכיינים נדרשו לציית לחוק. ביחידה לניהול חופים מעריכים שחלק גדול מהבעיות ייפתר, כאשר המערכת תתחיל לעבוד בצורה ממחושבת. זכייני שיפעיל "קופות חכמות" כבר נבחר, והתקווה היא שבעונת הקיץ הבאה דברים יתחילו להסתדר. "לוקח זמן לשנות נוהג של שנים", אמר גורם המעורב בנושא, "צפינו שיהיו תקלות, אבל אנחנו מאמינים שנעשה כמה התאמות, ובשנה הבאה זה כבר ייראה הרבה יותר טוב".

המועצה המקומית מרר מסדירה את תשתית הביוב

"בור הרקב" שנבנה לא "החזיק מים" - תרתי משמע. מנהלת הכינרת נאלצה לפעול ולתת קנסות. כעת יוסדר נושא הביוב באמצעים מודרניים, שיפתרו את הבעיה אחת ולתמיד

בעיות הביוב בכפרים הערביים הן עניין מוכר, שהתרחש גם בשל הזנחה של המדינה, שעליה מרבים ראשי המגזר להתלונן.

אבל, במנהלת הכינרת לא יכלו להמשיך ו"לספוג" לאורך זמן את המחדל הזה למרות הבנה מסוימת שגילו ולא מעט סבלנות, כיוון שהמים המזוהמים גורמים ליותר מ"רק" בעיה אסתטית: הם מחלחלים לנחל צלמון ומשם זורמים לכינרת.

במרר בנו "בור רקב", שהותקן בין מטעי הזיתים ונועד לאסוף את המוצקים ממערכת הביוב משכונת חלאת אשריף. אלא שהבור לא עמד

צילום: יהודה ניצני

בעומס. כמויות הביוב הגדולות מנעו אפשרות שימוש בו. תאגיד המים פלג הגליל מבצע בימים אלה שדרוג ניכר בתשתית של השכונה, שממנה זרמו המים ללא הפרעה. עכשיו יהיה שם צינור מסודר שיוליך את מי הביוב אל מאגר הביוב הראשי של מרר, ובכך תיפתר הבעיה אחת ולתמיד.

יש לציין, שבעקבות זיהום שנגרם במשך תקופה ארוכה משכונה אחרת - ראס אל חביה, הגישה מנהלת הכינרת כתב אישום לאחר חקירה והמועצה נקנסה. הפתרון שיבוא עכשיו מיותר את הצורך להגיש אישום נוסף, לשמחתם של כל המעורבים בנושא.

היחידה לניהול חופים מתחזקת מספר קטעי דרך בשביל סובב כינרת

היחידה נטלה על עצמה את תחזוקתם של 3 מקטעים, ואנשיה מבצעים עבודות ניקיון וגינון גם בשביל האופניים המחבר בין מעגן לעין גב. היחידה לניהול חופים אינה מתמקדת רק בחופים: בקיץ האחרון הרחיבה היחידה את פעילותה לתחזוק שביל האופניים ממעגן לקיבוץ עין גב ושל כמה קטעים בשביל סובב כינרת.

כיוון שהשביל ממוקם הרחק מהמולת ההמון, אין בו בעיות מיוחדות של לכלוך. בדרך כלל עוברות בו קבוצות מאורגנות של מטיילים או תלמידי בתי ספר המונהגים בידי מוריהם, ולכן הניקיון נשמר. אלא, שהצמחייה מתפשטת בשביל במהירות, גם בשל הרוח המערבית החזקה. ערימות של קנה נצברות על השביל וחוסמות אותו. מנהל היחידה לניהול חופים, אריה סגרון, הנחה את אנשיו להגיע לשביל מדי כמה שבועות כדי לעקור את העשבייה ולפנות את הקנה. כמו כן, הם מבצעים במקום ריסוס על מנת לעכב את התפשטות הצמחייה עד

צילום: תומר אשל

שיפור משמעותי ברמת הניקיון בחופים

ביחידה לניהול חופים שמים דגש על ניקיון בחופים גם ברצועות הציבוריות, שאינן מנוהלות על ידי איגוד ערים כינרת

רמת הניקיון בחופים עלתה השנה באופן ניכר בהשוואה לשנים קודמות. הקביעה הזאת מתבססת על גורמים יודעי דבר וגם על כמות התלונות במוקד של איגוד ערים כינרת, שפחתה

אביב עומר

משמעותית. אגב, זה לא קרה דווקא בגלל שהנופשים הפכו ממושמים יותר מבעבר, למרות שגם כאן יש שיפור גדול בזכות הסברה אפקטיבית שהתבצעה. עיקר השיפור הושג בזכות עבודה מסביב לשעון של עובדי הניקיון ומנהלי החופים. כולם הבינו שהמפתח להצלחה הוא ניקיון, ולכן יש להקפיד עליו לא רק ביום אלא גם בלילה. הניקיון נשמר גם בשיא העונה. השנה החג עיד אל פיטר חל בשלהי אוגוסט, מה שהביא אלפי נופשים שגדשו את הכינרת ואת חופיה.

בגלל חשיבותו הגדולה של נושא הניקיון הוא מטופל על ידי היחידה גם בחופים הפתוחים, אשר אינם נכללים ברשימת החופים שהועברו רשמית לניהול איגוד ערים כינרת. אנשי הניקיון המופעלים על ידי היחידה נשלחו השנה לא אחת לרצועות חוף ציבוריות, והיו כמעט בכל מקום - למעט החופים "המוחרגים", כלומר אלה שמצויים בתוך יישובים. בנוסף, אנשי היחידה העניקו סיוע בפינוי אשפה לרשות הטבע והגנים בכמה מבצעים שקיימה הרשות.

צילום: עידן טולדנו

הביקור הבא. ביחידה מתחזקים גם שלושה מקטעים בשביל סובב כינרת: הקטע מגשר אריק עד כפר נחום; הקטע מאוהלו ועד בית העלמין של כינרת; הקטע מצינברי ועד צומת המושבה כינרת. בדומה לנעשה בשביל האופניים, גם במקטעי סובב כינרת מתבצעות עבודות ניקיון וכיסוח עשבייה בשולי הדרך.

מה נעשה בחופים ובסובב כינרת?

פיתוח תשתיות - הסדרת צמתים ומעגלי תנועה, מערכות גבייה חדשות בחופים ומכרז לכיסוח צמחייה בחופים

וצומת עין גב סוסיתא. מיד עם קבלת האישורים ערוך האיגוד ליציאה לביצוע מעגלי עין גב (קיימת הרשאה תקציבית). מעגל תנועה, שיסדיר את הכניסה לחוף ברניקי ואת העלייה ליער שוויץ, יבוצע ישירות ע"י מע"צ ועפ"י תכניות האיגוד.

הקמת מערכות גבייה חדשות בכניסות לחינוי חופי הכינרת - בהמשך למכרז שקיימה רשות ניקוז כינרת עבור איגוד ערים כינרת נבחרה חברת אריאל וימזור בקרת תנועה וחניה בע"מ לבצע את הקמת מערכי כניסה חדשים ומשודרגים בכניסות לחינוי הכינרת. מערך הכניסה החדש בחופים יכלול מנפיקי כרטיסים, מצלמות וגלאים, מחסומים חדשים וקופות חדשות. המערכות החדשות יאפשרו תשלום באמצעים מגוונים, לרבות כרטיסי אשראי ותשלום באמצעות הטלפון הנייד. הקמת התשתיות החלה. הרצת המערכות מתוכננת לחודשים ינואר-פברואר.

מכרז לכיסוח וגיזום צמחייה ברצועת תנוודות המפלס - רשות ניקוז כינרת פרסמה עבור איגוד ערים כינרת מכרז לביצוע עבודות כיסוח צמחייה ברצועות התנוודות בחופי הכינרת. המכרז שפורסם כולל גם את תחזוקתם השוטפת של השטחים המכוסחים לאורך כל השנה. העבודות יחלו לאחר בחירת הקבלן הזוכה לקראת סוף אוקטובר, כאשר הכינרת תגיע למפלסה הנמוך ביותר בעונה זו.

באוגוסט האחרון ביקר מנכ"ל משרד התחבורה בסובב

דנה בכר
אגף סובב כינרת

כינרת ובמעגן עין גב. נציגי האיגוד הציגו את הפרויקטים התחבורתיים, אשר בוצעו ע"י רשות ניקוז ונחלים כינרת עבור איגוד ערים כינרת, שעיקרם הסדרת צמתים באמצעות מעגלי תנועה בכניסות לחופי הכינרת שבאחריות האיגוד. בהמשך הועלו בקשות האיגוד להמשך תקצוב תכנון וביצוע. סה"כ תקציבים מבוקשים כ-17 מלש"ח.

משרד התחבורה יחד עם החמ"ת (חברה ממשלתית לתיירות) אמורים להתחיל בזמן הקרוב בעבודות להתאמת מעגן עין גב לשימוש כמספנה לכלי השייט בכינרת גם במפלסים נמוכים.

האיגוד ביקש ממשרד התחבורה לסייע לו גם בהסדרת מדרונות הורדה לכלי השייט ותעלות שייט. **הסדרת מעגל תנועה בצומת כורסי** - לאחר כשנתיים שבהן קודם הפרויקט החשוב של הסדרת מעגל תנועה בצומת כורסי ודרך גישה לחופים חלוקים-לבנון-כורסי, יצא סוף סוף הפרויקט לביצוע. עם סיום העבודות תוסדר לראשונה גישה סטטוטורית ובטיחותית לאחד החופים הגדולים והמבוקשים במזרח הכינרת, אשר הגישה אליו עד כה היוותה סכנה לציבור. במהלך 2012-2013 צפויות להתאשר תוכניות התב"ע להסדרת מעגלי תנועה בצומת ברניקי

משמאל למעלה עם כיוון השעון: משדרגים את צורת הגבייה. צילום: דנה בכר. תחילת ביצוע העבודות להסדרת מעגל תנועה צומת כורסי. צילום: שלום רנד. מבקרים בכינרת - יגאל מאור, רבקה בן פורת, יוסי ורדי מיכל קוטלג', מנכ"ל משרד התחבורה עוזי יצחקי, צביקה סלוצקי ועמוס נוימן בעין גב. צילום: הגר עמוס. מטפלים בצמחייה. צילום: עדינה דולב

נחל ארבל אחרי עבודת ההסדרה. צילום: רן מולכו

נחל ארבל משוקם ומותאם לביקורי הציבור הרחב

רשות ניקוז ונחלים כינת מבצעת עבודות שונות לאורך ערוץ הנחל

שולה אבישר

אגן ההיקוות של נחל ארבל משתרע על פני עשרות ק"מ. הוא מתחיל מכביש 65 באזור חורבת עמודים, שמורת טבע שיש בה אתר עתיקות מרשים. בהמשך מנקז הנחל את בקעת ארבל והר ניתאי ונשפך לכינרת באזור מגדל. לאורך הנחל יש מספר מעיינות, שבהם זורמים מים כל השנה, ומסלול טיולים.

נחל ארבל מתחלק לשלושה קטעים עיקריים: גן לאומי ארבל, ואדי חמאם והשפך. בכל שלושת הקטעים בוצעו ומבוצעות עבודות שונות. רן מולכו, מהנדס רשות ניקוז ונחלים כינרת, מפרט: **בגן הלאומי ארבל** - בוצעו עבודות להנגשת הציבור במבואה התחתונה של הגן - למרגלות המצוק. היוזמה לשיקום המבואה היא של רשות הטבע והגנים, רשות העתיקות, מועצה אזורית אל-בטוף, המשרד להגנת הסביבה ורשות ניקוז ונחלים כינרת. במסגרת עבודות השיקום ייכלל שביל חדש להולכי רגל וישוקמו פינות ישיבה. כן יוסר מבנה בטון, שיושב על מוצאו של עין ארבל ועוצר את המים בצינוור. ביטול נקודת האיחוז של המים תאפשר שיקום אקולוגי של מוצא המעיין והחזרת בתי גידול של צמחים ובעלי-חיים.

במורד הגן הלאומי, סמוך לחנייה של כביש ואדי חמאם, תיבנה בריכת שכשוך להנאת המשתמשים באתר ולרווחת תושבי הכפר.

ואדי חמאם - המקטע המרכזי של נחל ארבל. בו מתוכננת הקמת מרכז ציבורי בסיוע משרד החקלאות, שייתן מענה לבאי הגן הלאומי, וכן מרכז לינת שטח להולכים בשביל ישראל העובר שם.

במורד הנחל, עד לכביש 807 העולה למרר, בוצע שיקום אזור מופר (בעבר פעלה שם מחצבה) ושוקמו בתי גידול לחיים.

שפך הנחל לכינרת - בשנת 1998 אושרה תוכנית מתאר לחופי מגדל. בתוכנית, שקורמת עור וגידים בימים אלו, מתוכננים להיבנות באזור אלפי חדרי מלון ושטחי מסחר על כל התשתיות המשתמעות מכך: כבישים, טיילות, מדרכות וכו'. בתחום השטח המיועד לבנייה זו עוברים נחל ארבל, נחל צלמון ונחל נון. ישנה חשיבות עצומה לשמר את שלושת הנחלים הכלואים בין המלונות, בתי המסחר והתשתיות, כשטחים הפתוחים היחידים, שיישארו לנוחות ולהנאת הציבור ולחיבור אקולוגי בין הכינרת למעלה האגן.

כדי להגן על המבנים המוקמים מפני הצפות ולשמור על רצועת נחל פתוחה ונגישה לקהל הרחב הותאם נחל ארבל לספיקות התכן הצפויות במקום. לאורך השפך נשתלה צמחייה מקומית כמו שקמים, ערבות, הרדופים ועוד, שנאספה באזור סובב כינרת. העבודות בוצעו בשיתוף עם המועצה המקומית מגדל וחמ"ת.

ברשות ניקוז ונחלים כינרת מייחסים חשיבות רבה לשימור ולהגנה על נחל ארבל, להתאמתו לספיקות התכן, להשארת הנחל וגדותיו כמסדרון הפתוח לציבור ולשיקום אקולוגי לאורך הערוץ. פרויקט זה מצטרף לסדרת עבודות שמבוצעות לאורך הנחלים, תוך שימת דגש נרחב על שיקום אקולוגי ונופי ועל שמירת זכות הציבור לגשת לנחל בכל אורכו.

ברשות ניקוז ונחלים כינרת מייחסים חשיבות רבה לשימור ולהגנה על נחל ארבל, להתאמתו לספיקות התכן, להשארת הנחל וגדותיו כמסדרון הפתוח לציבור ולשיקום אקולוגי לאורך הערוץ. פרויקט זה מצטרף לסדרת עבודות שמבוצעות לאורך הנחלים, תוך שימת דגש נרחב על שיקום אקולוגי ונופי ועל שמירת זכות הציבור לגשת לנחל בכל אורכו.

מסיים את התפקיד וממשיך בעשייה

כן, זה סופי, אהרון ולנסי לא יתמודד שוב לתפקיד ראש מועצה אזורית הגליל העליון. ממש לפני הראיון הזה חותם ולנסי באופן רשמי על טפסים רשמיים, שסוגרים קדנציה של 21 שנה כראש מועצה. שלא יהיו לכם ספקות, הוא רק מפנה זמן לעוד עשייה איכותית למען המדינה ותושבי הצפון

פורום הגליל המזרחי, המורכב מ-15 רשויות ועוד מספר אנשי אקדמיה. יש להעצים את שיתוף הפעולה ולהרחיב אותו לגליל המזרחי והמערבי. זהו המפתח לקידום תוכניות רבות, שבהן רפואה ציבורית, תעסוקה, תחבורה וחינוך."

הוא השקיע מאמצים אדירים בחיזוק הקשר עם קריית שמונה, וראה בנושא דגל חשוב. את חיזוק הקשר הוא רואה כמשימה שלישית: "זה לא תלוי רק בי, אלא בעיקר בזה שיחליף אותי. ארצה להמשיך ולטפח את הקשר עם קריית שמונה, שחשובה לי באופן אישי."

להחלטה לפרוש יש גם צדדים חיוביים ברמה האישית, ולנסי לא מתכוון לוותר עליהם: "התחלתי פעם בלימודי פסנתר ואחזור לכך. זאת לצד לימודי תנ"ך ואיטלקית. אין ספק שאעסוק גם באימון גופני."

בין שלל עיסוקיו של ולנסי הוא משמש גם כיו"ר רשות ניקוז ונחלים כינרת. לרבים בציבור אין מושג על פעילות רשות הניקוז ועל העשייה של העוסקים במלאכת השיקום, שיפוץ, בנייה וניקוז. ולנסי מאוד גאה בפעילות רשות הניקוז: "לפני מספר שנים פנה אלי צביקה סלוצקי, מנכ"ל רשות ניקוז ונחלים כינרת, וביקש שאשמש כיו"ר הרשות. כמו רוב הציבור סברתי, כי רשות ניקוז עוסקת בניקוז תעלות, אבל גיליתי עולם ומלואו. צביקה, מנכ"ל חרוץ, סחף אותי לעולם מלא עשייה והגשמה, שעוסקות בשיתוף הפעולה ושמירת האיזון בין האדם והטבע.

רשות הניקוז כינרת הוא ארגון חכם ומנוסה. הייתי שותף להמון פרויקטים מדהימים. אמנה שתי דוגמאות: אגמון החולה, תשלובת של פרויקט אקולוגי המשלב פעילות ניקוז, חקלאות, תיירות ושמירה על רשת התעלות המובילות לכינרת - באמצעות זה ההגנה על ניקיון המים והזרימה שלהם אל עבר הכינרת ומשם אלינו, כצרכנים ששותים וצורכים את המים הללו."

פרויקט נוסף הוא פרויקט אפיקי הירדן, פרויקט ברמה הלאומית. רשות ניקוז כינרת מתחזקת בהצלחה ובמיליונים רבים של שקלים את אגן ההיקוות של הכינרת על כל הטופוגרפיה והגיאוגרפיה הייחודית של האזור, עם מערכת

לשאלה הבלתי נמנעת על הסיבות לפרישה עונה ולנסי בכנות והחלטיות "נכון לפרוש כשעוד רוצים אותך, לא רציתי לפרוש עם "הזנב בין הרגליים". אני מרגיש בשיא כוחי. הסקרים מחמיאים, אך הגעתי לאיזה שהוא שיא. אני רוצה לפרוש חזק ובריא, כדי שאוכל לתרום עוד ועוד.

רמי שדה

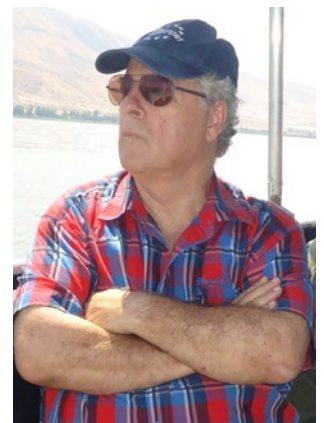
אני מקבל המון תגובות על הודעת הפרישה, החל מאלו שאומרים לי שעשיתי את הדבר הנכון, ולא בגלל שהם רוצים להיפטר ממני, וגם אלו שאומרים שהשארתי אותם יתומים, וזה לא בגלל שאני כזה מוצלח. חוסר היציבות של ההנהגה בישראל, חוסר האמון במנהיגים שלנו, מובילים אנשים להרגיש חוסר יציבות ואפילו רעדה מסוימת. כשיש לאנשים משהו טוב ויציב, הם מעדיפים שזה ימשך."

לולנסי יש תוכניות לשנים הקרובות, שיכולות למלא חיים שלמים. הוא פורש בפני את שלושת הדברים העיקריים שבהם הוא מתכוון לעסוק בשנים הקרובות: "בראש ובראשונה, חייבים להקים בצפון אוניברסיטה, מכון מחקר אקדמאי ברמה בין לאומית, עם עשרות חוקרים מהארץ ומהעולם. מכון שיעסוק במחר ולא בעבר. זה המנוף העיקרי של האזור שלנו, קפיצת מדרגה אמיתית."

אני משוכנע, שהממשלה ותורמים פרטיים יקפצו על הזדמנות. אני לא פרופסור, ודווקא עקב כך אני חושב שאני יכול לתרום רבות למימוש הרעיון. אין לי מתכונת איך עושים זאת, ומה יהיה תפקידי בנושא, אבל אני לא מחכה שיקראו לי אני מודיע שאעסוק בכך."

יהיו כאלו שיאמרו, שהרעיון מצחיק ואין סיכוי לכך, אבל זה לא נורא. היו כאלו שטענו דברים דומים עם הרעיון להקמת בית הספר לרפואה. כל אותם ספקנים אכלו בין כובע אחד לעשרה כובעים. אני משוכנע שזה יקרה גם הפעם."

לראש מועצה אזורית הגליל העליון עם כניסתו לתפקיד, ברור היום, כי המפתח לקידום האזור הוא שיתוף פעולה צמוד של המועצות האזוריות עם עיריית קריית שמונה. הוא פעל ללא לאות ליצור קשר רציף ואיכותי בין המועצות השונות: "זה הדבר השני שאני מתכוון לעסוק בו, שמירת האחדות של

בין שלל עיסוקיו של ולנסי הוא משמש גם כיו"ר רשות ניקוז ונחלים כינרת. לרבים בציבור אין מושג על פעילות רשות הניקוז ועל העשייה של העוסקים במלאכת השיקום, שיפוץ, בנייה וניקוז

צילומים: מועצה אזורית הגליל העליון

ואף שמח שיש מי שצוחק. הוא טוען, שכך יש לו לגיטימציה לדבר על חלומותיו בחופשיות, חלומות שלא פעם הפכו למציאות.

"החלום שלי הוא שהתעשיות וההייטק שלנו יעסקו בפיתוחי המחר. אנו כבר לא ממציאים את הלייזר שיפצח סלע בעובי 150 מטר. מרבית העשייה היא בפיתוחים של מכשירים והמצאות טכנולוגיות שיכניסו הון. אני לא מזלזל בכסף, אבל חייבים לפתח את המדע היישומי החל משלב בתי הספר ועד המכללות והאקדמיה.

דווקא במדינה כמו שלנו ראוי לעסוק בכך ולהקדיש את המשאבים הנדרשים. כשעשינו זאת בפיתוחים חקלאיים ברמות הגבוהות ביותר, ראינו כיצד העולם המפותח סמך עלינו ושמח לשיתוף פעולה איתנו."

כשולנסי מדבר על חזון ועולם המחר, עיניו ניצתות, גופו דרוך, והוא מוכן ומזומן לאתגר הגדול של היום לאחר הפרישה מכיסא ראש המועצה. נראה, כי תושבי הצפון הולכים ליהנות מעשייתו של ולנסי אף יותר בפרק החדש בחייו.

ולנסי מסיים את הראיון בברכה לשנה החדשה: "אני רוצה לאחל לתושבי מדינת ישראל את מה שמגיע להם יותר מכל והוא השלום. אני מאחל לכל אחד שלא יתייאש ויוותר על השלום. החתירה לשלום היא כדי לשמור על השפיות והאיזון ולמנוע מאיתנו ייאוש. אף אם השלום מתממה, הוא בו יבוא.

לאזור שלנו אני רוצה לאחל אושר גדול, שקט ושלום ומימוש כל אותם חזונות שעליהם אנו חולמים."

של מערות ונחלים המזרימים מים אל הכינרת. על הפרויקט הזה, כמו גם על אחרים, חולשים אנשים נאמנים ומצוינים ברמת הפיקוח וההנדסה. לכל זה מתלווה מערך עצום של חינוך לאהבת הכינרת ולאהבת הנחלים, שבילי הכינרת והגליל בכלל.

ולנסי נכנס לתפקיד יו"ר רשות ניקוז ונחלים כינרת בשיאו של מהלך לאומי של הקמת איגוד ערים כינרת ושינוי המציאות בחופים. רשות הניקוז הפכה באופן טבעי לזרוע המבצעת של האיגוד החדש, ואנשיה הם שמוציאים אל הפועל את התוכניות להנגיש את חופי הכינרת לציבור, לפתוח ולפתח את החופים, לחנך את הציבור לשמירה על הכינרת, להסדיר את דמי החניה ולשמור על הסדר והבטיחות בחופים.

ולנסי: "הכינרת בדרך הנכונה. דרושה נשימה ארוכה כדי להגשים את החזון של חופים פתוחים, בטוחים ומפותחים בתשלום מופחת עבור חנייה לצד החופים.

כדי לשמור על כינרת נקייה ומסודרת יש למנוע נפילת חופים בידיים פרטיות של חאפרים. חייבים לקבוע סטנדרטים גבוהים מאוד של פיתוח ושמירה על החופים.

זה חייב להתבצע ברמה הלאומית עם גיבוי של הממשלה, כאשר איגוד ערים כינרת הוא הזרוע הניהולית ורשות ניקוז ונחלים כינרת הזרוע הביצועית.

לדעתו, המהפכה תושלם תוך שבע שנים, והכינרת תגיע למקום שהמדינה כיוונה אליו."

ולנסי תמיד היה איש של חזון. רעיונותיו גררו לא פעם גיחוכים וזילזול, אבל אותו זה לא מטריד. בצניעותו הוא מגדיר את עצמו הדיוט,

כשולנסי מדבר על חזון ועולם המחר, עיניו ניצתות, גופו דרוך והוא מוכן ומזומן לאתגר הגדול של היום לאחר הפרישה מכיסא ראש המועצה. נראה, כי תושבי הצפון הולכים ליהנות מעשייתו של ולנסי אף יותר בפרק החדש בחייו

הכינרת היא אקו-מוזיאון למבקריה

מזה כשלוש שנים מרכזת עדינה דולב את הפרויקט החינוכי כינרת, הנמצא באגף חינוך קהילה והסברה ברשות ניקוז ונחלים כינרת | היכן הייתה לפני כן? איך הגיעה לכאן? מהם שטחי פעילותה בפרויקט?

החקלאי של משפחתה. בשנת השבתון האחרונה שלה היא למדה מוזיאולוגיה (ייצוג ויזואלי של דברים) והתמחתה בעיצוב חללי למידה. מהוראת תלמידי תיכון הוא עברה להדרכת מורים בחטיבת הביניים ובחטיבה העליונה. במרכז למורים התמקדה עדינה בלמידה חוץ-כיתתית ובגיוון אמצעי הוראה.

כשפנו אליה מ"פרחי מדע" - לימודי מדע לילדים ולנערים - להצטרף לצוות במכללה שיפתח מתווה של לימודי אקולוגיה סביב הכינרת, נענתה בשמחה. הוקם הפרויקט החינוכי כינרת. מטרתו הייתה לרכז לימודי מדעים - ביולוגיה, כימיה, הסטוריה, סביבה וכו' - סביב נושא אחד, הכינרת. הכוונה הייתה להשתמש באגם כמודל למערכת אקולוגית טבעית, שהתערבה בה ידו של האדם.

הותוו תוכניות לימודים למורים ועבודה עם צוותים בבתי הספר באזור ומחוצה לו. הפרויקט התרחב. פותחו תוכניות למידה לקהלים שונים - תלמידים וסטודנטים לכימיה, לביולוגיה ועוד. **עדינה מספרת על ההשתלשלות שהביאה ליצירת "המעבדה השטה":**

"במסגרת החיפוש אחר דרכים נוספות ללימוד במכללה ובפעילויות מחוצה לה עלה הרעיון להפליג בכינרת ולבצע דברים, שאי-אפשר לעשותם בחופים. רעיון "המעבדה השטה" - סירת נוסעים שתפליג בכינרת ותכלול פעילויות מדעיות שונות - נזרק בזמן הנכון ובמקום הנכון. אילן לולב ומירי אור, מנהלי "פרחי מדע", אישרו. דני סחייק, מדריך בכיר בצוות, נוגה גזית, ואני בעזרת צוות "פרחי מדע" קידמנו אותו. אני פיתחתי מערכי הדרכה ועזרים, ודני דאג לציוד ולהתקנתו. בליווי אקדמי צמוד של המעבדה לחקר הכינרת. העסק יצא לדרך.

ההפלגה הראשונה נערכה בסוף שנת 2001, בספינה של עין גב. בשנה האחרונה סגרנו מעגל וחזרנו לעבוד עם עין גב. אין דבר כזה בעולם - ספינה שקבוצה גדולה (כ-50 אנשים) יכולה לעלות עליה, אשר מכילה חללי למידה ופינוט מחקר. באו אלינו אלפי מבקרים מדי שנה, רובם תלמידי בית ספר יסודי ובית ספר תיכון. לעיתים הגיעו גם סטודנטים."

איך הגעת לרשות ניקוז ונחלים כינרת?
"כידוע, פעילות חינוכית אינה מכניסה כסף.

שולה אבישר

עדינה ובעלה הגיעו מהמרכז לצפון,

למושב ארבל, לאחר שסיימה תואר ראשון בחקלאות ותעודת הוראה. מטרתם הייתה לעסוק בחקלאות. כפי שידוע לכל חקלאי, מחקלאות קשה להתפרנס. "בעל כורחי פניתי להוראה בבית הספר התיכון האזורי בית ירח. שם לימדתי ביולוגיה. לא בשביל זה הגענו לצפון, אך הצרכים הכלכליים הכתיבו זאת."

במשך עשרים ושלוש שנות הוראה הספיקה עדינה ללדת ארבעה ילדים, להשלים תואר שני בזואולוגיה אקולוגית ואף לעבוד במשך

למעלה: פעילות בנושא מארג המזון. למטה: הסבר לסטודנטים מהמכללה

דיגום במסגרת המחקר במעבדה לחקר כינרת. צילום: מוטי דולב

**לפני כחמש שנים
השתתף צביקה
סלוצקי בהפלגה
ב"מעבדה השטה",
התלהב והחליט,
שפעילות זו
מתיישבת עם
הדברים הנעשים
ברשות ניקוז ונחלים
כינרת - מנהלת
הכינרת ואיגוד ערים
כינרת. אספתי את
כל הציוד ואת מאגר
המדריכים, הבאתי
איתי את הידע
שהצטבר ועברנו
לכאן."**

"בעיני, הפרויקט מוצלח מאוד. מגיעות אלינו פניות רבות, בעיקר של מורים. אנחנו מקצים מדריכים בהתאם לציפיות ולבקשות של קבוצות שונות. במהלך הפעילויות ואחריהן אנו מקבלים משוב.

התגובות החיוביות רבות. כל הזמן אנו משדרגים ומשכללים את פעילותנו בהתאם לתגובות בשטח. מערכי ההדרכה מאוד דינמיים. השילוב בין המעבדה השטה, ההדרכה בשטח, שומרי הנחל, שביל סובב כינרת, "הולכים על נקי" בשיתוף הרט"ג - נכון ומוצלח.

מטרת הפרויקט החינוכי, לדברי עדינה, הוא להכיר את הכינרת לרוחב ולעומק.

האגם הוא מעין מוזיאון פתוח (אקו-מוזיאון). הקבוצה המגיעה ל"מוזיאון" זה מקיפה את הכינרת, רואה דברים שונים ומתנסה בפעילויות מגוונות הכוללות מדידות, לקיחת דגימות וניסויים. העושים במלאכה בטוחים, שאלו שהתנסו בכל אלה למדו, הפנימו ויצאו קצת אחרת ממה שהגיעו.

הרעיון הכללי הוא להביא את הכינרת על מכלול בעיותיה למודעות הציבור ולעודד מחשבה מדעית. זאת כדי ליצור הערכה לימת המים המתוקים והתכולים, לשמור עליה ולפתח התנהגות הולמת.

"אני רוצה שאלו שמגיעים לכינרת יחושו כאורחים לרגע, ולא ישאירו בה ובחופיה את חותמם. אני מאמינה, שהיחס אל האגם יעבור, בעיקר מהילדים להוריהם, ויפעל לקהילה הקרובה של כל אחד מהם."

התמיכה של משרד החינוך ב"פרחי מדע" לא כיסתה את ההוצאות. למכללה היה קשה להתמודד עם מחלקה כה חריגה בנוף הרגיל שלה, ולכן קיבלה החלטה לוותר על "פרחי מדע". לא נותר לנו אלא לבקש סיוע מגורמים שונים.

לפני כחמש שנים השתתף צביקה סלוצקי בהפלגה ב"מעבדה השטה", התלהב והחליט, שפעילות זו מתיישבת עם הדברים הנעשים ברשות ניקוז ונחלים כינרת - מנהלת הכינרת ואיגוד ערים כינרת. אספתי את כל הציוד ואת מאגר המדריכים, הבאתי איתי את הידע שהצטבר, ועברנו לכאן."

אכן, האכסניה התאימה. עדינה חילקה את זמנה בין מחקר במעבדה לחקר הכינרת, שהתמקד בעלוקות ובחלזונות במים הרדודים של הימה, לבין הובלת הפרויקט החינוכי כינרת. המטרה שהוגדרה למחלקה זו היא הבאת הכינרת למודעות הציבור הרחב. הותאמו תוכניות לילדים ולנערים. מאגר המדריכים הורחב, והיום הוא כולל גם מדריכים צעירים עם גישה לילדים קטנים.

במסגרת הפרויקט קיים שיתוף פעולה בין גופים שונים המבצעים פעילויות בכינרת ובחופיה, כמו "שומרי הנחל" ו"שביל סובב כינרת". לעיתים מגיעות קבוצות העובדות בשביל סובב כינרת גם להפלגה במעבדה השטה כדי להעמיק את הידע על הכינרת.

עדינה מאמינה בכל ליבה ביישום ובהצלחת הפעילויות החינוכיות:

פעילות נרחבת של האגף לחינוך, קהילה והסברה

השאיפה היא לשנות את התייחסות הציבור הישראלי לכינרת, לחופיה ולאגן ההיקוות

אחת המטרות העיקריות הייתה לשנות את המצב בכינרת, בחופיה ובאגן ההיקוות שלה - שינוי דפוסי התנהגות והתייחסות של ציבור הנופשים בכינרת וגיוס קהילות סובב כינרת לאקטביזם סביבתי תוך גילוי אחריות ומעורבות אישית.

בתחילה כלל האגף שני עובדים, אך המשימות גדלו בצורה משמעותית, ובהתאם לכך חלה התרחבות במספר העובדים. לדברי יעל, "היום יש לנו חלק משמעותי בפעילות רשות הניקוז, ואנו מטביעים את חותמנו".

פעילות האגף מחולקת לשלושה חלקים:

החינוך הפורמאלי - כל הפעילויות הקשורות במערכת החינוך, כמו: "אקו-כינרת - המעבדה השטה"; תוכניות חינוכיות - "שומרי הנחל", "הולכים על נקי - זאת הכינרת שלנו", שמיושמות בעשרות בתי ספר יסודיים וחטיבות ביניים.

הקהילה - עבודה החינוכית מול הקהילה באזור סובב כינרת. המנוע שלה הוא "שביל סובב כינרת", המאומץ על ידי ארגונים שונים ובני נוער באזור הכינרת ומחוצה לו. הקשר עם הקהילה בגילאים שונים, כולל בני הגיל השלישי.

הסברה, דוברות, יח"צ - במסגרת הפעילות יוצא לאור ביטאון "ארץ הכינרת" ומופעל מוקד "כוכבית כינרת", הנותן מענה 24 שעות ביממה לשאלות, תלונות ובעיות. הפעילות כוללת גם את "קו סובב כינרת" לנוחיות הנופשים באזור; גרפיקה ושלטי חוצות; ניסוח חומר פרסומי של רשות הניקוז, איגוד ערים ומנהלת הכינרת; אירוח אנשים חשובים, שמבינים את הצורך בשינוי חופי הכינרת - שרים, חברי כנסת, מנכ"לים וכו'; וטיפול בפניות הציבור.

היריעה רחבה. כל זרוע של האגף דורשת התעסקות גדולה ואינטנסיבית.

תוכניות הדגל החינוכיות שבהן מעורב אגף חינוך, קהילה והסברה הן:

אקו כינרת - המעבדה השטה, "הולכים על נקי" ו"שומרי הנחל"

"שומרי הנחל"

בתוכנית זו שותפים המשרד להגנת הסביבה ורשות ניקוז ונחלים כינרת. מטרתה היא לגרום למעורבות של תושבי אגן היקוות הכינרת ולרתום אותם לשמירה על הנחלים, כלומר: להפוך את הנחלים למשאב נוף נקי ובעל פוטנציאל לפיתוח.

התוכנית החלה לפני כשש שנים בגליל העליון, כיוזמה של היחידה הסביבתית במועצה האזורית גליל עליון ובשיתוף רשות הטבע והגנים. מאז

"הזרוע הימים - דואג לשנה"

הנוטע עצים - דואג לשנים

המחנך נפשות - דואג לדורות." (י. קורצ'אק)

שולה אבישר

בספטמבר 2009 הוקם אגף חינוך, קהילה והסברה ברשות ניקוז ונחלים כינרת, שהחליף את יחידת חינוך והסברה של מנהלת הכינרת. פעילות רשות הניקוז גדלה משמעותית עם יסוד איגוד ערים כינרת והקמת אגף סובב כינרת, "הזרוע הביצועית" של האיגוד. לאגף חינוך והסברה נוספו אתגרים חינוכיים והסברתיים בנושא שיקום ושמירה על נחלים, שמירה על איכות מי הכינרת ועל חופיה ועוד. יעל סלע לקחה על עצמה את הקמת האגף, שהיה עתיד להקיף את נושאי החינוך וההסברה של שלושה גופים הנמצאים תחת קורת גג אחת: רשות ניקוז ונחלים כינרת - עוסקת בשיקום הנחלים באגן ההיקוות ומניעת נזקי שטפונות והצפות; מנהלת הכינרת - ששמה דגש על איכות המים באגם ובאגן ההיקוות;

יום שיא של בית ספר לביא בחמת טבריה. מוטי דותן ראש מוא"ז הגליל התחתון יעל סלע מנהלת אגף חינוך, קהילה והסברה ברשות ניקוז ונחלים כינרת עם אמנת "שומרי הנחל". צילום: מיטל אהרון

אגף סובב כינרת-איגוד ערים כינרת - האחראי על חופי הכינרת.

העומדים בראש הארגון ראו חשיבות רבה בעבודת הסברה וחינוך אינטנסיבית, שתשרת את מטרותיהם.

יום שיא של "שומרי הנחל" גליל עליון

יום שיא של "שומרי הנחל" ואדי חמאם

בשנת תשע"ג מסתמן שינוי גדול. אורנה שמחון, מנהלת מחוז צפון של משרד החינוך, אימצה את התוכנית יחד עם דורית זיס, מנהלת מחוז צפון של המשרד להגנת הסביבה. "שומרי הנחל" הופכת לתוכנית מחוזית. כבר בשלב הראשון מסתמן גידול משמעותי במספר בתי הספר המשתתפים בה במחוז הצפון: לעומת כ-60 בתי ספר שהשתתפו בתוכנית בשנה שעברה בכל מחוז צפון, מתוכננים להשתתף בה מעל 100 בתי ספר בשנה זו. התוכנית תורחב לקהילות חדשות, ואתרים נוספים הזקוקים לשינוי יאומצו על ידי הילדים.

לרשות ניקוז ונחלים כינרת יש תרומה משמעותית בהובלת התוכנית, הן בשל מספר התלמידים המעורבים בה והן בשל מספר האתרים המאומצים על ידם.

באגף חינוך, קהילה והסברה לא שוקטים על השמרים. התוכנית החינוכית "הולכים על נקי - זאת הכינרת שלי" ממשיכה זו השנה השישית וממומנת על ידי המשרד להגנת הסביבה ואיגוד ערים כינרת. כאן רואים חשיבות רבה בנושא הניקיון. לדברי יעל, "שעת חינוך לניקיון משתלמת לטווח הארוך יותר מאשר ניקיון על ידי פועלים - היא מלמדת את הילדים לתת כבוד לסביבה, לטבע ולימת הכינרת."

השנה משתתפים 16 בתי ספר בפרויקט זה. מובן, שהתוכנית דורשת משאבים, תכנון והדרכה. באגף פועלים לספק דרישות אלו כדי להמשיך בתוכנית ולהרחיב אותה.

יעל סלע מסכמת את עבודת אגף חינוך, קהילה והסברה מאז הקמתו:

"העבודה מרתקת, מאתגרת ואין סופית. הנושאים שאנו עוסקים בהם חשובים ומגוונים. מטרתנו היא לשנות את המציאות דרך חינוך והסברה. ניצני השינוי כבר נראים לעין, אנו רואים ברכה בעמלנו. הדרך עוד ארוכה, אין כאן פעולה של "זבנג" וגמרנו. יש לנו אורך נשימה, רצון להתמיד והכרה בחשיבות הרבה של עבודתנו.

התרחבה התוכנית ומקיפה אזורים נוספים. בשנים האחרונות היא מתקצבת על ידי אגף מים ונחלים במשרד להגנת הסביבה - ורשות ניקוז ונחלים כינרת. מספר בתי הספר המשתתפים בה גדל מאוד, והפעילות מקיפה את כל אגן היקוות הכינרת. בהמשך חצתה תוכנית זו את גבולות אגן ההיקוות של הכינרת, והיום היא תוכנית הדגל של כל רשויות הניקוז במחוז הצפון.

בתוכנית החינוכית "שומרי הנחל" מאמצות קהילות קטעי נחל בקרבת מקום מגוריהן, שוהות במקום, עורכות מחקרים ומקיימות פעולות שיקום והסברה. הצינורות שבהם עוברים המסרים החינוכיים לקהילה הם הילדים. הלמידה נעשית בעיקר בשטח, והיא כוללת: היכרות עם הנחל; למידת היבטים תרבותיים, הסטוריים ואקולוגיים; חיפוש פתרונות סביבתיים למפגעים השונים; פעילות הסברה ושיקום בעזרת הקהילה. מדריכי רשות ניקוז ונחלים כינרת, רשות הטבע והגנים, החברה להגנת הטבע, קרן קרב ורשות העתיקות מעורבים ומובילים את הפעילויות השונות.

תלמידי בתי הספר שאמצו קטעי נחל מפתחים תחושת שייכות ואכפתיות, אחריות אישית לגורלו של הנחל ומעורבות סביבתית. הפעילות במסגרת התוכנית יוצרת גרעיני מנהיגות מקומיים, המובילים להטמעת ערכי שמירת הטבע בקהילה ולהעלאת המודעות הציבורית לחשיבות שמירת הנחלים.

היום כוללת תוכנית "שומרי הנחל" את המועצות האזוריות: גליל עליון, גולן, עמק הירדן, גליל תחתון, מרום הגליל ואל-בטוף ואת העיריה והמועצות המקומיות: קרית שמונה, מגדל ש"מ, מגדל, מר, יסוד המעלה ומטולה. השנה נכנסו לתוכנית גם תלמידים מחצור הגלילית וראש פינה. תוכנית זו חוצה מגזרים ומשתתפים בה חילוניים ודתיים, יהודים, מוסלמים, נוצרים ודרוזים מקיבוצים, מושבים, כפרים ויישובים עירוניים. לכל בית ספר מותאמת תוכנית לפי מידותיו, צרכיו ורצונותיו.

קונכיית חומות של טיארה - המין החדש בכינרת ליד קונכיית של מינים מקומיים-וותיקים. צילום: עדינה דולב

גם זה עניין של חינוך:

חובב חיות אוהב טבע? אז למה הוא פוגע בו? טיארה כמודל

בשנתיים האחרונות שמענו וקראנו פירסומים שונים, כולל בביטאון זה, על התפשטותו של חלזון זר בכינרת, טיארה שמו.

התרבותם של מינים פולשים בטבע מעסיקה מאוד את האקולוגים. חלק מהמינים הללו הגיעו לארצנו בכוחות עצמם, וחלקם הובאו ע"י האדם.

מדריכי "אקו כינרת - המרכז לחינוך סביבתי כינרת", שפועלים במסגרת אגף חינוך, קהילה והסברה של רשות ניקוז ונחלים כינרת - מינהלת הכינרת ואיגוד ערים כינרת, מנצלים את המיפגש עם הטיארה בחופים על מנת להסביר את החשיבות של מיזעור מעורבות האדם בטבע.

שכן, למרות שרבים מאתנו חובבי טבע, אוהבי חיות ואף מגדלי חיות מחמד, בלי משים, פעמים רבות אנחנו פוגעים בטבע. כך, למשל, גורי חתולים שלא נמצא להם מאמץ הופכים להיות חתולי אשפתות. ויש ביניהם שמרחיקים לאזורי בור לא מיושבים ושם פוגשים את חתולי הבר. הזדווגותם של זני החתולים השונים הביאה לאובדן הייחוד הגנטי והאקולוגי של חתול הבר. כלבים שמאסו בהם מתלהקים ומאיימים בטריפות ובהעברה של גורמי מחלות. תוכים הצטרפו לבעלי הכנף הנראים בסביבתנו. אקווריום דגים, לאחר שנשארו מהם, מותירים להתייבש אט-אט. גידול דגים באקווריום נחשב לתחביב "אקולוגי", שכן הדגים ממשיכים לחיות בבית גידולם הטבעי (לכאורה). בית גידול זה כולל מים, אבנים, חלזונות וצמחים. חלזונות מהמין טיארה, שמקורו במזרח הרחוק, זוכים לאכלס אקווריומים רבים בשל מראם הנאה, הסבילות הגדולה וכושר הרבייה האדיר שלהם.

לפני פחות מעשור הופיע הטיארה גם בכינרת. מסקירה מדוקדקת של חופי הכינרת למדנו, שהוא החל להתפשט מדרום מזרח אל כל חופי הכינרת, מקו המים ועד עומק של כ-12 מ'. הוא תפס את מקומם של מינים וותיקים שהיו בכינרת והפך להיות גורם משמעותי בבתי הגידול במים הרדודים. אחד ההסברים להופעתו של המין הזר טיארה בכינרת הוא שמקורו באקווריום, שתכולתו שוחררה אל המים ע"י אדם שחש צער על בעלי החיים שגידל. השפעתו של חלזון הטיארה על המערכת האקולוגית של הכינרת עדיין לא ידועה.

מינים זרים אחרים שינו את המערכות הטבעיות שבתוכן השתלבו. גם אנחנו, בני האדם, משפיעים על הטבע שבו השתלבו, ללא הרף. בואו נשאר גם קצת טבע לא נגוע - נבקר בו, נהנה ממנו, ולא נשכח שאנחנו רק אורחים לרגע.

סיכום שנת הלימודים תשע"ב פעילות עם בתי ספר

חלק גדול מהפעילויות שאנחנו מנחים ומהפרויקטים להם אנחנו שותפים, מוצעים לתלמידים.

לכן, עם סיום שנת לימודים, גם אנחנו מסכמים סיכומים. בשנת הלימודים תשע"ב הדרכנו 125 קבוצות תלמידים בחופי הכינרת. סה"כ מעל 2000 תלמידים.

רוב קבוצות התלמידים מבתי ספר יסודיים הגיעו במסגרת לימודי מדע וסביבה. תלמידי תיכון הגיעו במסגרת מגמות הלימוד שבהן הם מתמחים - תלמידי כימיה נטלו דגימות מים ובדקו את הרכבם, תלמידי ביולוגיה השוו בין בתי גידול, ותלמידי מדעי הסביבה בחנו את השפעת האדם על המערכת הטבעית.

עדינה דולב

אגף חינוך, קהילה והסברה

מורים ומנהלים שביקשו לשפר את הטיול השנתי ולהוסיף לו תכנים לימודיים, אתגרו אותנו: הגיעו אלינו תלמידים ל"יום כינרת" או להפלגה מודרכת ב"מעבדה שטה", במסגרת הטיול השנתי. הוכחנו שיש בפעילויות שאנו מנחים, שילוב של חוויה חושית עם חוויה אינטלקטואלית.

המשובים החיוביים שמתקבלים מחזקים ומעודדים. משמחים אף יותר מפגשים עם ילדים, שהשתתפו בפעילויות שבית הספר שלהם יזם, וחזרו אלינו עם בני משפחותיהם.

העלויות הגבוהות של הגעה אל אזור הכינרת ושל הפלגה ב"מעבדה שטה" עלולות להפוך את הביקור בכינרת של קבוצות רבות לחוויה חד פעמית. כדי להבטיח שהנושא לא ידעך עם החזרה לכיתה, אנחנו מנחים את המורים להקדים למידה לסיוור ולסכמו אחריו. התלמידים

השתלמות מדריכים בכינרת. צילום: עדינה דולב

מסיימים את יום הפעילות בכינרת עם מטלות, חומרים לתצפית וניסויים למעקב. כך אנו מנסים להעצים את חווית הלמידה של נושא הכינרת.

לבתי ספר באזור הכינרת אנחנו מציעים שילוב של תכנים שקשורים בכינרת, בתהליך למידה רב שנתי.

חשוב לנו שהכינרת בפרט, והסביבה בכלל, יוטמעו בתוך מערכת החינוך.

MISHKAL TOURS: משקל טורס

שירותי הסלוגר הפוארים לכל הארץ

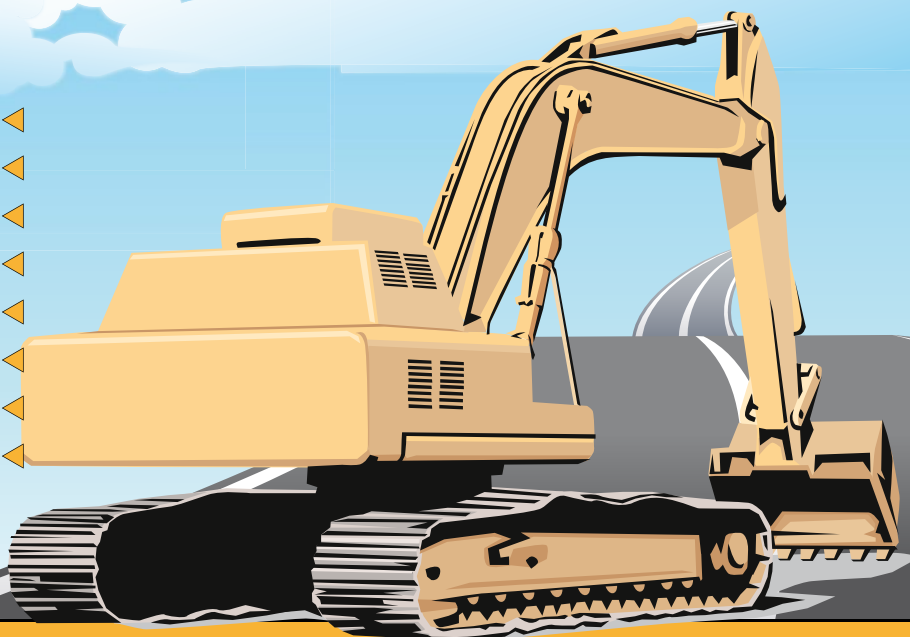
מושבה יבנאל, ת.ד. 176 מיקוד 15225
טל: 04-6708034 | פקס: 04-6708234
נייד גיורא: 050-8677511 | נייד ערן 050-8677507
facebook | מצאו אותנו ב- mishkaltours@gmail.com

24
שעות

אוטובוסים | מיניבוסים
מוניות | רכבי נכים
הסעות לכל הארץ
www.mishkal-tours.co.il

איסמעיל אבו שאח עבודות עפר פיתוח ותשתיות

- ▲ שיקום מעיינות
- ▲ בניית קירות אבן
- ▲ בניית טרסות
- ▲ עבודות אספלט
- ▲ ניקוז
- ▲ כבישים
- ▲ מבני גנים ציבוריים
- ▲ ניקוז ביוב

איסמעיל - 057-7375592 ת.ד 6548 מיקוד 20200 שפרעם

צילומים: ארז נוימן ושי מרדכי

שפך הירדן זכה למבצע ניקיון מיוחד

מיוחד - ניקיון שפך הירדן. במהלך שייט בקיאקים הם אספו אשפה מהגדות. מנהלי חברת "אבו קיאק" מפארק הירדן, אילן אפרים ואילן שטרן, וצוות עובדיהם נרתמו לפרויקט (באמצע העונה הבוערת) והביאו עמם 20 סירות גומי וציוד, שבהן הפליגו בני הנוער. סייע למבצע גם מלון "כינר גליל", שלחופו לנו הנערים בערב המבצע.

השייט החל בשעה 6:00 בבוקר והסתיים בחוף אמנון. מלבד ההשכמה המוקדמת ואיסוף האשפה, נאלצו הנערים לחתור לאורך כל המסלול בן 8 הקילומטרים בסירות ההולכות ומתמלאות, הולכות ומכבידות. במבצע נאספו כ-80 שקיות מלאות בפסולת.

ליוו את המבצע אנשי יחידת הפיקוח וניהול חופים של אגף סובב כינרת ברשות ניקוז ונחלים כינרת, פקחי מנהלת הכינרת ומדריכי אגף חינוך והסברה.

לשיר זה כמו להיות ירדן:

אתה מתחיל למעלה בצפון

צעיר, צונן שוצף ומתחצף... נעמי שמר

הירדן זורם מדן והחרמון, כמאמר השיר. לשמחתנו, מי הירדן מושכים נופשים רבים

כל השנה, ובעיקר בקיץ. לצערנו, נופשים לא זהירים מותירים ערימות אשפה לאורך ערוץ הירדן. הפסולת נאספת לאורך הירדן, מדן ועד גשר אריק, מתוך סבך הצמחיה שבגדות הנהר. בפעולות הניקיון שותפות רשויות שונות. כמויות גדולות של אשפה מצליחות לעבור את כל המכשולים וזורמות אל הכינרת. כ-100 בני נוער, פעילי "שביל סובב כינרת", נרתמו למבצע ניקיון

נסים אסבן

אגף חינוך, קהילה והסברה

הכינרת באה אליהם

סדרת הרצאות לאסירים נערכה בכלא חרמון

קבוצות רבות עובדות עמנו בכינרת. כולן חדורות מוטיבציה לפעול למען הסביבה בכלל והכינרת בפרט. ביניהן יש קבוצה מיוחדת ומסקרנת המגיעה מכלא חרמון. סוהרי הכלא מכל סולם הדרגות שותפים לפעילות למען הכינרת, ופעמיים הגיעו עמם גם אסירים לפעילות ב"שביל סובב כינרת". אחת לשנה הכינרת מגיעה אליהם, אל הכלא. זו השנה השנייה שעובדי רשות ניקוז ונחלים כינרת העבירו בכלא חרמון סדרה של הרצאות בנושא הכינרת. האסירים נהנו לשמוע את ההרצאות, וזה התבטא בעניין שגילו ובשאלות ששאלו. עם המרצים נמנו פנחס גרין - מנהל מינהלת הכינרת ועובדי ומדריכי אגף חינוך והסברה.

מתמידים בשביל

מזה עשור שהם מתנדבים בשביל,
כל שנה הם מגיעים לשבוע עבודה
והתנדבות

תנועת הנוער "מחנות העולים" היא קטנה ואידיאליסטית. חניכיה ובוגריה מכוונים להגשמת הערכים החברתיים והציוניים, שבהם הם מאמינים. בכינרת התנועה פעילה למעלה מעשור, מאז החל פרויקט "שביל סובב כינרת" וגם לפניו. מדי שנה מגיעים בוגרי שכבה ח' של

התנועה ל"מחנה המשולב"

לעבודה ולטיולים. הנושא המרכזי במחנה הוא ערך העבודה. בשנתיים האחרונות חניכי המחנה המשולב פועלים בשביל סובב כינרת ביחד עם דיירי "בית בכפר", דיור מוגן לאוכלוסייה המבוגרת מצפון לגינוסר. מדהים ומחמם את הלב לראות בני 15 עם צעירים ברוחם ששיבה זרקה בשערם, עובדים כתף אל כתף, אוחזים במעדר ונוטעים עצים בשביל סובב כינרת. אנחנו, בשביל סובב כינרת, חיים ממחנה למחנה. מיד עם סיומו של המחנה המשולב אנחנו כבר מתגעגעים ומצפים למחנה הבא. הלינה הייתה בחוף דוגה בסוף יוני.

בני נוער ודיירי "בית בכפר" בוטיעות. צילומים: נסים אסנן

מעגן הדייג והימיה קיבוץ גינוסר. צילומים: נסים אסנן

מנקים את הכינרת עם ילדי גינוסר

אשפה, בקבוקים שבורים וחפצים המסכנים את הציבור נאספו מהמים ומהחופים

באחד מימי הקיץ האחרון בשעות הבוקר המוקדמות, התייצבו ילדי קיבוץ גינוסר לעבודה. יחד עם עובדי רשות ניקוז ונחלים כינרת ניקו את מעגן הדייג בגינוסר: 25 שקיות אשפה נאספו, הוציאו כמות בלתי מבוטלת של לכלוך מן המים וניקו את אזור הרחצה מבקבוקים שבורים ומשאר חפצים המסכנים את המתרחצים. אחר כך, מצוידים במזמרות ובמעדרים, תרמו לתחזוקת השביל המוביל מקיבוץ גינוסר לבריכות הדגים.

לאחר עבודתם הברוכה נכנסו הילדים למים, שחו ויצאו מן הכינרת בחיוכים וברוח טובה.

אין ספק, שהתגייסותם של ילדים תורמת לניקיון הכינרת וחופיה - הן בגין עבודתם בשטח והן בגלל המסרים החינוכיים שהם מעבירים למשפחותיהם ולסביבתם.

חולמים על נקי.
זאת הכינה שלום.

מסבירים על ניקיון בכינרת. צילום: ליאור אלבז

סיכום הסברתי של ראש השנה

צוות ההסברה העביר את האחריות על הניקיון לנופשים,

הסביר ואף ניקה

חגי תשרי מהווים זמן שיא בהיקף הנופשים בכינרת. רבים יוצאים לדרך מייד בתום ארוחת החג בדרכם אל החופים הנקיים והערוכים.

בצוות ההסברה נערכים להיות שם לצד מנהלי החופים והפקחים. אנו עוסקים בהגברת המודעות וגם בטיפול בתלונות. חמושים בחיוכים ובשקיות אשפה מדברים ומשפיעים על המוני ישראל, שאוהבים לנפוש בכינרת, אך זקוקים לתזכורת מתמדת לשמירת הניקיון.

סיכום קצר של אירועי החג:

צליחת הכינרת: מעל 10,000 צולחים יצאו לדרך מהאון וממגן. פגשנו אותם ב-6:00 בבוקר מתוחים ונרגשים וברכנו אותם - "שנה טובה ונקייה מאיגוד ערים כינרת". את המסיימים קיבלנו בדוכן בחוף צמח, חילקנו תיק "אל בד" המכיל "עכבר טיולים" ושקית אשפה. מהר מאוד מצאנו עצמנו מוקפים בהמון שחיינים ושחייניות.

ערב ראש השנה: סביב הכינרת הייתה פעילות דלילה של נופשים. עצרנו את הרכב מעט אחרי אתר ספיר. שם עיטרו את השוליים מאות אריזות קרטון שהתעופפו ממשאית. ניקינו לכלוך, שהיה יכול להפוך להיות חלק בלתי נפרד מהקוצים.

בחג: עשרות אלפי נופשים גדשו את החופים. אנחנו היינו ביניהם במטרה להעביר את האחריות על שמירת הניקיון לנופש וגם לשמש אוזניים, עיניים ורגליים למנהלי החופים ולצוות האכיפה. כל זה נעשה תוך העברת מידע על טיולים ופעילות, על אופי חופים, על שביל סובב כינרת, על קו סובב כינרת וכו'. פגשנו רבים שזוכרים ומכירים אותנו ומברכים על הפעילות החשובה.

לקראת סיום החג: אנו בחוף הגולשים (דיאמונד). בפתח היה מוטל מיכל איסוף בקבוקים פרוץ ושבור, וכל הנכנס אל החוף "נהנה" ממראה שאינו נעים. למרות החום הרב החלטנו להפוך את התמונה ולאפשר לנופשים ליהנות מסביבה חופית נקייה, שנאמר - אין לחם בלי תורה, ואין הסברה ללא דוגמה אישית.

מאחלים לכולנו שבשנה הקרובה נגביר את המאמצים לשמירת הסביבה החופית ונהנה מתוצאות עמלנו...

פרוייקט הסברה של ניקיון בחופים צילום: ליאור אלבז

משדרים מחוף לחוף: שנה שלישית לקמפיין ההסברה ברדיו קול רגע

באגף ההסברה של רשות ניקוז כינרת מציינים שנה נוספת של פרויקט הסברה לשמירה על ניקיון בחופים בשיתוף רדיו קול רגע. הקמפיין כולל תשדירים קבועים ושידורים חיים מהחופים בשבתות

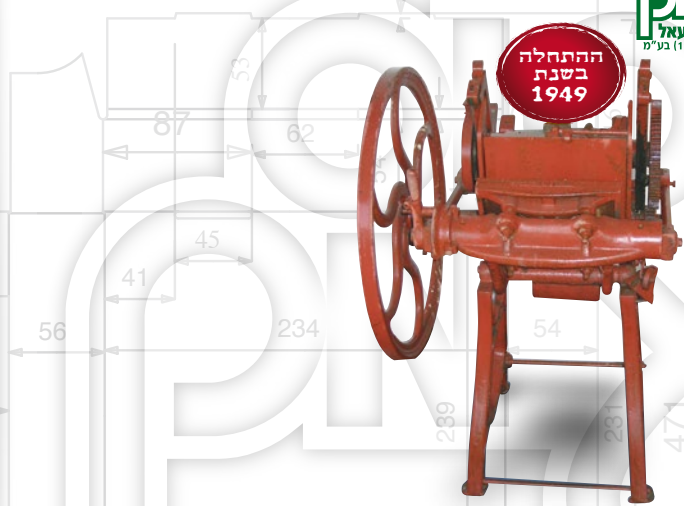
מעולם לא סבלה הכינרת ממחסור בפרסום, אלא שלא כולו היה חיובי.

בשלוש השנים האחרונות מתנהל קמפיין יעיל ואפקטיבי של אגף ההסברה ברשות ניקוז ונחלים כינרת בשיתוף עם רדיו קול רגע. המטרה היא לשפר את הדימוי של הכינרת בעיני הציבור ולהראות את הצדדים החיוביים בעשייה שמתבצעת בשנים האחרונות, מאז הוקם איגוד ערים כינרת. הקמפיין ברדיו כולל תשדירים עדכניים המקדמים פעילויות שונות לטובת הציבור.

משדרים מהכינרת. צילום: יעל סלע

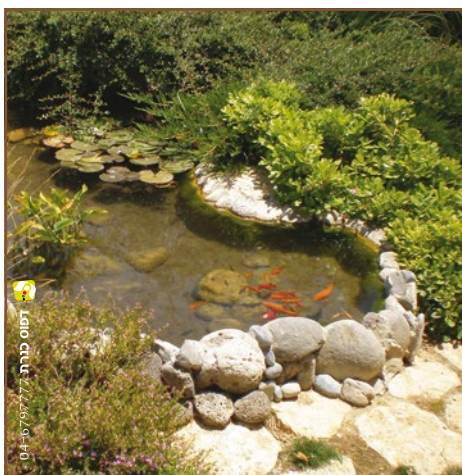
התשדירים שמושמעים במהלך כל השבוע, 5 פעמים ביום, כוללים מידע לציבור על מבצעים ופעילויות בכינרת וגם אזהרות בנושאים של אכיפה ושמירה על חוק וסדר. גולת הכותרת של הקמפיין היא השידורים החיים מהחופים בשבתות, שהפכו להפנינג עבור המאזינים והנופשים. השידורים מלווים בפרומו המקדם אותם וכוללים צוות נרחב: הפקה, מנהל טכני, שדר, מפיץ וכתב שטח. במהלכם יש אינטראקציה עם המאזינים בחוף, מחולקים פרסים לנופשים ששומרים על סדר וניקיון, וכמובן - מושמעת הרבה מוזיקה טובה. הפעילות מתבצעת בשיתוף עם ניידת ההסברה של איגוד ערים כינרת. בעקבות תגובות חיוביות, שהתקבלו באגף ההסברה לקמפיין, ועליית המודעות לפרוייקטים ולפעילויות שנעשות, יתכן ששיתוף הפעולה עם רדיו "קול רגע" ימשך גם בשנה הבאה.

דפוס עמק יזרעאל

מפעל בעל וותק בתחום מזה 60 שנה החולש על תחומים רבים ומגוונים בענף הדפוס. מתמקד ומתמחה בעיקר בענף האריזות לתעשיית תוספי המזון, תרופות, קוסמטיקה, פלסטיק, טכסטיל ומזון. משלב תכנון האריזה, עיצוב המוצר, הדפסה, השבחת האריזה ועד לקבלת מוצר מוגמר לשיעוה הלקוח. התהליך נעשה בכל אמצעי טכנולוגיות הדפוס החדישות. נסיונינו הרב שהצטבר עם השנים מאפשר לנו להעניק לך הלקוח את הפתרון המושלם לקבלת המוצר האיכותי ביותר. בין שירותינו המגוונים ניתן להדפיס אצלנו מניירת משרדית ועד קטלוג תדמית ספרים פוסטרים תיוה ואריזות.

אזור תעשייה עפולה עלית ת.ד. 1029 04-6522131

אבן ודהול

ניקוי וחיודש מבנים
ניקוי בהתזת חול
שילוט ועבודות אמנות באבן
עבודות מיני מחפרון
תכנון ופיתוחי נוף מיוחדים.
בניית בריכות דגים ומפלים.

www.superstone.co.il

קובי 052-2777575 | נסי 050-9973220

כי אכפת לנו מהירדן

בכיתה ד' תלמידי עמק הירדן עוסקים בכינתר על מגוון היבטיה, ובכיתה ה' זורמים אל מוצאה הדרומי - הירדן.

הפרויקט הוא חלק מתוכנית חינוכית כוללת של "שומרי הנחל", שבו קהילות מאמצות קטעי נחל הסמוך למגוריהן. פרויקט זה, שהחל ביוזמת היחידה הסביבתית של מועצה אזורית הגליל העליון, מתבצע כבר שנים רבות באזור הצפון בכלל ובגליל העליון בפרט, בהובלת היחידה הסביבתית ובשיתוף רשות הטבע והגנים. אגף חינוך, קהילה והסברה של רשות ניקוז ונחלים כינתר והמשרד להגנת הסביבה שותפים לתוכנית ומממנים אותה.

בשנת תשע"ב ארבעה בתי ספר מעמק הירדן הסמוכים לנהר הירדן הצטרפו לפרויקט: כינתר, אפיקי ירדן, בית החינוך המשותף דגניה א' ותיכון בית ירח.

דרך למידה עיונית וחקר חוץ כיתתי למדו התלמידים על מקורות המים בישראל, על איכות המים, על נהר הירדן כחלק ממערכת אקולוגית על-אזורית, על מצבו העגום של הירדן כיום ועל ההשלכות האקולוגיות הסביבתיות. גולת הכותרת של הפרויקט היו מיזמי הסיום, שבו שותפי הפרויקט השאירו חותם משפיע על הקהילה:

בית החינוך המשותף - פרצו שביל מאום ג'וני אל האי הנעלם;

כינתר, ע"ש נעמי שמר - הפיקו, כתבו, ביימו וצילמו את קליפ ואלס להגנת הירדן;

אפיקי ירדן - הכינו 4 שלטי הסברה יחודיים המוצבים בסמוך לאתר הרוב רוי;

בית ירח - הדריכו בסיוורם את תלמידי כיתות ה' והכינו סרט "איש הברזל(ב)ל".

(ניתן לצפות בקליפ ובסרט ב-YOU TUBE).

שותפים נוספים לפרויקט הם מועצה אזורית עמק הירדן - אגף חינוך, מפעל עמיעד, "נוער שותה מים ודעת" ו"רוב רוי".

בשנת הלימודים תשע"ג ממשיך הפרויקט ואף מתרחב לבתי ספר נוספים באזור.

כולנו מקווים, שדרך העשייה המבורכת ישפיעו הילדים והנוער על מקבלי ההחלטות, ונהר הירדן ישוקם ויחזור לתפארתו כקדם.

נסיים בבית האחרון של השיר "ואלס להגנת מורד הירדן":

"וזה הזמן לעצור את ההרס

להסב מי ירדן לאחור

הירדן הדרומי עוד ישוב לפרוח

ערוץ של זרימה, של חיים, של אור.

כולם: מוכרחים להחזיר לחיים את הירדן הדרומי- זה יהיה חלומי!"

**"עוד פורחים הרדופים במורד הנחל
עוד צומחים קני הסוף, זה עוד לא הסוף
עוד זוכרים הזקנים, איך זרם השטף
עוד אפשר לשקם, לירדן יש חוף
רק עלי אין החוק משגיח
כי מימי כבר אינם זכים
לו נשמרתי ולו טופלתי
לא הייתי מתמלא...שפכים!"**

זהו קטע מתוך השיר "ואלס להגנת מורד

גולי אורטל עברי
אגף חינוך, קהילה והסברה

הירדן הדרומי", שכתב ניר לוינסון, מחנך כיתה ה' מבית ספר כינתר ע"ש נעמי שמר. מי שרוצה מוזמן לשיר לפי הלחן המקורי של "ואלס להגנת הצומח".

שומרי הנחל - "אכפת לנו מהירדן" הינו פרויקט המשך לתוכנית "הולכים על נקי זאת הכינתר שלנו".

צילומים: גולי אורטל עברי

תלמידי שומרי הנחל באירוע סיום לשנת תשעב בפארק שניר. צילומים: יעל אתר-פלד

הסתיימה שנת פעילות תשיעית של "שומרי הנחל"

ביום רביעי ה-30.5 התכנסו יחד בפארק שניר קבוצות של שומרי הנחל מבתי הספר השונים באזור כדי לסכם שנת פעילות תשיעית של פרויקט "שומרי הנחל" באצבע הגליל. אורחים נוספים שהגיעו לאירוע היו מתנדבי שומרי הנחל הוותיקים, אשר מאמצים את פארק שניר ומקיימים הדרכות בימי שבת בפארק.

יעל אתר-פלד
היחידה הסביבתית, גליל עליון

האירוע נפתח בברכה לתלמידים. ברך אותם אורי אמיר, מהנדס מועצה אזורית הגליל העליון וראש מנהלת נחלי מקורות הירדן. אורי סיפר לתלמידים על הקושי בשימור ובהגנה על נחלי מקורות הירדן וציין את החשיבות הרבה בפעילות התלמידים ובהסברה שהם עושים. דרור פבזנר מאגף מים ונחלים במשרד להגנת הסביבה ברך אף הוא את התלמידים ואמר, שהם השגיריים לשמירה על הנחלים, ובהם טמון הכוח לשנות. תפקידם הוא להמשיך לספר על פועלם ולשתף את משפחתם וחבריהם במודעות חשיבות השמירה על הנחלים.

בין האנשים הנוספים שהגיעו לאירוע וכיבדו אותנו בנוכחותם היו: רועי שמחה - מנהל ענף חינוך וקהילה במשרד להגנת הסביבה מחוז הצפון, חגי שלמה - מנהל פארק שניר, יעל סלע - מנהלת אגף חינוך, קהילה והסברה ברשות ניקוז ונחלים כינרת.

לאחר הברכות התלמידים צפו בהופעה של גיל בוהדנה "צלילים מחצר הגרוטאות". הוא הלהיב את התלמידים עם מוזיקה מרחבי העולם באמצעות כלי נגינה, שיצר מגרוטאות שונות ומפסולת. כל תלמיד הכין עציץ, ובו הוא שתל "ליפיה זוחלת", צמח שאותו התלמידים משיבים לנחלים במקומות שונים במהלך השנה. כל בית ספר הציג בדרך יצירתית משלו את החוויות מהפעילות לאורך השנה של שומרי הנחל. התערוכה הייתה מגוונת והציגה את חווית הלימוד המיוחדת שהתלמידים עוברים במהלך השנה. בסיום האירוע קיבל כל תלמיד תעודת הוקרה על העשייה שלו למען הנחלים.

תודה למורות הנפלאות המלוות והמובילות. תודה למדריכות מרשות הטבע והגנים, לעזרא יסעור המתנדב המסור ולכל אלו שעוסקים בפעילות החינוכית החשובה הזו, על מנת שהנחלים ומקורות המים שלנו יישמרו לנו ולדורות הבאים.

הולכים כזרם אחד ומובילים אחרינו

תוכנית הלימודים "הולכים על נקי זאת הכינרת שלנו" מנוהלת זו השנה השלישית ע"י איגוד ערים כינרת ורשות ניקוז ונחלים כינרת, בשיתוף רשות הטבע והגנים. מטרת התוכנית נולדה מתוך הרצון לשנות דפוסי התנהגות ביחס לניקיונה של הכינרת כדי לשמור על חופיה - להגן על משאב המים העיקרי בישראל ולשמור על אחד ממשאבי הטבע הייחודיים בארץ

• **בית הספר כינרת** - גן מקלט בחצר ביה"ס לצמחים מחופי הכינרת תלמידי ביה"ס והוריהם, בניצוחה של המחנכת נאווה עמית, הקימו בריכה שבה נשתלו צמחי חוף. בסיום התקיים שם טקס קצר, שבו התלמידים שרו שירי כינרת, קראו קטעי קריאה וקיבלו את מגילת אמנת כינרת. התלמידים ילוו את התפתחות הצמחים בבריכה באמצעות דו"ח מעקב, שימולא בתורנות ע"י התלמידים בעזרתה של המורה ללימודי הסביבה.

• **בית החינוך המשותף בדגניה א'** - עיצוב ספסלים מחומרים ממוחזרים ונטיעת עצים מצלים.

בשנת הלימודים תשע"ב היו שותפים

מיטל אהרון

רשות הטבע והגנים

בפרויקט 13 בתי ספר מיישובים באזור סובב כינרת, המשתייכים למועצה אזורית גולן, עמק הירדן אל בטוף ועיריית טבריה. בתי הספר מחולקים לאשכולות הדרכה ומוזכרים ע"י מדריכי רשות הטבע והגנים ממרכזי חינוך והסברה גליל תחתון - עמקים וגולן.

"לעולם אל תפחד ללכת אחרי הזרם, ולעולם אל תפחד לקחת את הזרם אחריו" (וינסטון צ'רצ'יל)

בתוכנית החינוכית "הולכים על נקי - זאת הכינרת שלנו" אנחנו יודעים גם ללכת כזרם אחד וגם להוביל אותו אחרינו.

במסגרת התוכנית נערכת סידרה של מיפגשים, חלקם כיתתיים וחלקם סיורים בחופיה של הכינרת והפלגה מודרכת בתוכה. שיאו של תהליך הלמידה הוא מיזם שהתלמידים הוגים ומפיקים. במיזם באים לידי ביטוי התכנים שהופנמו ע"י התלמידים וניסיונותיהם להעבירם לקהילה. אלה המיזמים שהופקו במסגרת התוכנית "הולכים על נקי - זאת הכינרת שלנו" בשנת הלימודים תשע"ב -

"לעולם אל תפחד ללכת אחרי הזרם, ולעולם אל תפחד לקחת את הזרם אחריו" (וינסטון צ'רצ'יל) בתוכנית החינוכית "הולכים על נקי - זאת הכינרת שלנו" אנחנו יודעים גם ללכת כזרם אחד וגם להוביל אותו אחרינו.

בחוף דגניה חברו אל התלמידים נסים אסכן ומדריכי "שביל סובב כינרת". במשך יומיים הם עיצבו ובנו שני ספסלים מצמיגים מטויחים. לידם ניטעו עצים מצלים. ביום חשיפת המיזם פסעו התלמידים והוריהם מכיתות הלימוד לעבר החוף. בטקס בחוף הציגו התלמידים את מהלך העבודה ושרו שירי כינרת.

• בית הספר נופי ארבל - פסיפס

זו השנה השנייה שבה מאמץ בית הספר את בית המשאבות בצומת מגדל. השנה עוטר פאה נוספת במסגרת הפרויקט. התלמידים, בעזרתה של מורת האומנות אורנה לב, עיצבו אריחי פסיפס בהשראת הכינרת. האריחים הודבקו על הקיר בבית המשאבות ונחנכו במעמד יעל סלע - רשות ניקוז כינרת, אטי קוריאט אהרון - רשות הטבע והגנים, אסף דורי - פקח ביחידת "עיתם".

אנו תלמידי כהה ג' מבי"ס "אפיקי ירדן" פועלים למען ניקויה של הכנרת וסביבתה.

במסגרת פרויקט "הולכים על נקי זאת הכנרת שלנו" במימון ובהפעלה של רשות ניקוז כינרת בשיתוף רשות הטבע והגנים והמשרד להגנת הסביבה, למדנו על חשיבותה של הכנרת כמקור מים חתוקים, על החי והצומח המיוחדים לה ועל מורשת האדם בכנרת.

הלמידה דרך: סיורים, משחקים מנוגנים, יצירה, קריאה וחקר אישי חזקו את מחויבותנו לכנרת וסביבתה.

עצור לרגע והקדש מחשבה לכנרת. בחוף ידועותיך על הפנרת. בחר/י את התשובה הנכונה.

הידענות

- 1. מהם המונחים המופיעים לגבי נדולה של הכנרת?**
  - א. עומק מרבי 430 מ'.
  - ב. אורך מרבי 21 ק"מ.
  - ג. רוחב מרבי 13 ק"מ.
  - ד. שטח כ-170 קמ"ר.
- 2. ממשלס הכנרת משמנה בתחומם לנורמים הבאים:**
  - א. כמות משקעים.
  - ב. כמות המים הנשאבים מהכנרת.
  - ג. אורך.
  - ד. כל התשובות נכונות.
- 3. מהו סיארה?**
  - א. מבנה היסטורי בצורת מצודה, החוקקה, החורקית, בחיכו בחופה הצפוני של הכנרת.
  - ב. קנקית, שהחלה להתפשט בכנרת בשנת 2005 והגיעה לכל חופיה.
  - ג. כנראה, באקוויזים שתכולתו משפעה לכנרת.
  - ד. צמת חוף אנדמי שחי בחופה הצפוני של הכנרת ונמצא בסכנת הכחדה.
- 4. על מי בא לחנוק אתר איסור נחמה בחוף ים?**
  - א. על המתרחצים בחוף.
  - ב. על המים.
  - ג. על החי והצומח ועל הפרקים.
  - ד. כל התשובות נכונות.
- 5. איזה ערים כנרת חיבב?**
  - א. בני היאגוד בחוף את כל הישגיהם סביב הכנרת במטרה לפתח את החיית באור.
  - ב. עיר משותף לכל הישובים סביב הכנרת במטרה לטפל בנושאי משפטים ואסורים.
  - ג. עיר שחשקה במטרה לטפל בחופי הכנרת בראיה כוללת ואחידה, ולצמצם את הפגיעה בכנרת.
  - ד. עיר משותף לכל הישובים החקלאיים סביב הכנרת במטרה לפתח נדל"ים ייחודיים לאזור.
- 6. מהם המפעלים הסביבתיים החלטים סביב הכנרת?**
  - א. נדרות.
  - ב. זיהום אזורי תעשייתי.
  - ג. אשפה ומכלת.
  - ד. תשובות א-ג.
- 7. מהו השפעת ענדי הבקר על הכנרת?**
  - א. ענדי הבקר הם חפץ חסבי כיוון שהמזאתם בסביבת און הקישות של הכנרת נרמת ליהום המים.
  - ב. הצאת של הפרות קשורה את חי הכנרת.
  - ג. ענדי הבקר הם חלק מהחיי הכנרת והמסורתי של הכנרת.
  - ד. לענדי הבקר אין נגיעה לכנרת ולסביבתה.
- 8. איזה נחל סביב הנחלים הבאים אין זרם אל הכנרת?**
  - א. נחל עמוד.
  - ב. נחל מששים.
  - ג. נחל ציבאל.
  - ד. נחל סמן.
- 9. איזה נחל הוא הנחל ביותר בחופי הכנרת?**
  - א. סני.
  - ב. אילי.
  - ג. נחל.
  - ד. נקה.
- 10. מדג הנפוצ ביותר בכנרת והמשמעותי ביותר במסגרת המסלול של הכנרת הוא:**
  - א. אמתן (משקים).
  - ב. לביב הכנרת (סרד).
  - ג. שפמק.
  - ד. קמון (כר).

אנו תלמידי ביה"ס "אפיקי ירדן" מזמינים אתכם להצטרף לאלפי ילדים, מבוגרים, קהילות וארגונים שפועלים למען כנרת נקיה.

לדה, ליהי, מעין, משב, עדן, עידן, פלג, פרח, רועי, שיר, שירה והמחנכת לילי אופיר.

• בית הספר שחף - פסיפס

תלמידי שלוש הכיתות שהשתתפו בפרויקט בחרו להנציח את מחויבותם לניקיונה של הכינרת וסביבתה ע"י ציור של אריחים ששובצו לפסיפס. במרכז יש ציטוט מתוך שירה של רחל: "הוי כינרת שלי ההיית או חלמתי חלום". הקיר הוא יצירת אמנות מרשימה ביופייה. בטקס סיום השנה, בנוכחות כל תלמידי ביה"ס, הוסר הלוט מקיר הפסיפס בליווי קריאה, שירה ונגינה. הקיר הוצג בגאווה בפני כל המוכבדים, שהתרשמו מיופיו של הקיר ומהמסר שעומד מאחוריו.

• בית הספר אפיקי ירדן - לוחות חידונים בנושא הכינרת

תלמידי כהה ג', בהובלת לילי המחנכת, ביטאו את מחויבותם לניקיונה של הכינרת וסביבתה בחיבור חידוני ידע וציור ציורים בנושא הכינרת. החידונים הודפסו על לוחות, כשהציורים שימשו רקע. הלוחות נתלו במוקדים ציבוריים

• בית הספר רמת כורזים - נערכה הפסקה פעילה בבית הספר וצעדה פעילה בכינרת
 צעדת תלמידי הפרויקט והוריהם מגשר אריק עד לכפר נחום כללה את שמורת הטבע עין-עייט. הצועדים נשאו שלטי "הידעת" בנושא הכינרת וחתמו על אמנת הכינרת. כמו כן התקיימה בביה"ס הפסקה פעילה, אשר בה הוצגו משחקים שיצרו הילדים בנושא הכינרת. נבחר משחק אחד המופק לכל בתי הספר המשתתפים בפרויקט.

רשות ניקוז ונחלים כינרת

אנו תלמידי כתר ג' ביה"ס "אפיקי ירדן" פועלים למען ניקונת של הכנרת וסביבתה.

במסגרת פרויקט "הולכים על נקי זאת הכנרת שלנו" במימון ובהפעלה של רשות ניקוז כינרת בשיתוף רשות הטבע והגנים והמשרד להגנת הסביבה, למדנו על חשיבותה של הכנרת כמקור מים מתוקים. על החי והצומח המיוחדים לה ועל הלימדה דרך: סיורים, משחקים מנוגים, יצירה, קריאה וחקר אישי חזק את מחויבותנו לכנרת וסביבתה.

עצור לרגע והקדש מחשבה לכנרת. בחני ידיעותיך על הכנרת, בחר/י את התשובה הנכונה.

הידעתו

- מהם הגוונים המאזני לנבי עזלה של הכנרת?**
 א. עומק מרבי 43- מ. אורך מרבי - 21 ק"מ, רחב מרבי 13- ק"מ, שטח כ-170 קמ"ר.
 ב. עומק מרבי 25- מ. אורך מרבי - 18 ק"מ, רחב מרבי כ-10 ק"מ, שטח כ-130 קמ"ר.
 ג. עומק מרבי 15- מ. אורך מרבי - 15 ק"מ, רחב מרבי כ-30 ק"מ, שטח כ-180 קמ"ר.
 ד. עומק מרבי 50- מ. אורך מרבי - 30 ק"מ, רחב מרבי כ-18 ק"מ, שטח כ-150 קמ"ר.
- ד. מפלס הכנרת משתנה בהתאם לנרמלים הבאים:**
 א. כמות משקעים. ב. כמות המים הנשאבים מהכנרת. ג. אידוי. ד. כל התשובות נכונות.
- מתי סיארה?**
 א. מנבה היסטורי בצורת חצולה, מתקופה התורכית, המצוי בחופה הצפוני של הכנרת.
 ב. קאכיה, שהחלה להתמשל בכנרת בשנת 2005 והגיעה לכל חופיה, מקורה, כנראה, באקווריום שתכולתו נשפכה לכנרת.
 ג. סוג של זאופלנקטון שחי במים מתוקים.
 ד. צמח חוף אנדמי שחי בחופה הצפוני של הכנרת ונמצא בסכנת הכחדה.
- על מי בא להגן חוק איסור נהיגה בחוף ים?**
 א. על המתרחצים בחוף. ב. על המים. ג. על החי והצומח ועל הקרקע. ד. כל התשובות נכונות.
- איגוד ערים כנרת היב**
 א. נהי המאגד בחונו את כל היישובים סביב הכנרת במטרה לפתח את החיתוך באזור.
 ב. נהי משותף לכל היישובים סביב הכנרת לטפל בנושאי השפכים וסיהורם.
 ג. נהי שהוקם במטרה לטפל בחופי הכנרת בראיה כוללת ואחידה ולצמצם את הפגיעה בכנרת.
 ד. נהי משותף לכל היישובים התקלאיים סביב הכנרת במטרה לפתח גידולים ייחודיים לאזור.
- מהם המפגעים הסביבתיים הבולטים סביב הכנרת?**
 א. נדרות. ב. זיהום אוויר תעשייתי. ג. אשפה ופסולת. ד. תשובות א-ג.
- ד. מתי השפעת עזרי הבקר על הכנרת?**
 א. עזרי הבקר הם מפגע סביבתי כיוון שהמצאותם בסביבת אגן הניקוז של הכנרת גורמת לזיהום המים.
 ב. הצואה של הפרות מעשירה את מי הכנרת.
 ג. עזרי הבקר הם חלק מהנוף הטבעי והפסטורלי של הכנרת.
 ד. לעזרי הבקר אין נגיעה לכנרת ולסביבתה.
- איזה נחל מבין הנחלים הבאים אינו זורם אל הכנרת?**
 א. נחל עמוד. ב. נחל מששנים. ג. נחל יבויאל. ד. נחל סמך.
- איזה צמח חוף הוא השכיח ביותר בחופי הכנרת?**
 א. סוף. ב. אשל. ג. נומא. ד. קנה.
- הדג הנפוץ ביותר בכנרת והמשמעותי ביותר במערכת האקולוגית של הכנרת הוא:**
 א. אנטון (מוטט). ב. שפמטון. ג. לבנון הכנרת (סרזין). ד. קיסון (בורי).

אנו תלמידי ביה"ס "אפיקי ירדן" מזמינים אתכם להצטרף לאלפי ילדים, מבוגרים, קהילות וארגונים שפועלים למען כנרת נקייה.

לדה, ליה, מעין, משב, עדו, עידן, פלג, פרה, רועי, שיר, שירה והמחנכת לילי

ברחבי ביה"ס וביישובים שמהם מגיעים התלמידים. במיזם זה התלמידים מזמינים את עוברי האורח לבחון עצמם באשר לידיעותיהם על הכינרת וסביבתה.

**התלמידים
עיצבו רעיונות
לגימיקים שונים,
אשר יישאו את
המסרים של
חיסכון במים
וניקיון הכינרת
לציבור הרחב.**

**ננקה את הכנרת
והיא תראה אחרת**

עפ"י הרעיון של תלמידות כיתה ד'. כך יוכלו התלמידים "לקחת את המסר הביתה" ולקיים אותו יום יום...

• **בית הספר כינר** - גן מקלט בחצר ביה"ס לצמחים מחופי הכינרת.

בשל קושי ללוות את הגן במהלך חודשי החופשה החלטנו להוציא אל הפועל את המיזם בחודש ספטמבר, עם תחילת הלימודים בשנה הקרובה. ביה"ס מחויב לנושא ומעוניין מאוד להגשימו.

• **בית הספר ארליך** - שלטי מידע התלמידים חיברו שאלות הקשורות בכינרת, ציירו ציורים הקשורים לכינרת וכתבו דף מידע למטיילים הבאים ליהנות בחופי הכינרת. הוכנו שלושה שלטי "הידעת כינרת" שימוקמו בחוף שקמים.

• **בית הספר רעות** - הפסקה פעילה התלמידים וצוות המחנכות הפיקו בעזרת המורה לאומנות הפעלות ומשחקים. ב"הפסקה פעילה" הפעילו בעזרתם, בתחנות, את כל תלמידי בית הספר.

• **בית הספר מצפה גולן** - יום שיא בביה"ס כבכל שנה גם השנה התקיימה "הפסקה פעילה" לילדי הכיתות הנמוכות. בבית הספר רואים בהפסקות הפעילות דרך חווייתית להעשרת התלמידים בנושאים שונים. זוהי הבמה לחלוק את הנושאים, שאותם לומדים התלמידים בתוכניות חינוכיות שונות, עם שאר תלמידי בית הספר.

• **בית הספר גולן** - סיכום התוכנית החינוכית "הולכים על נקי - זאת הכינרת שלנו". התלמידים עיצבו רעיונות לגימיקים שונים, אשר יישאו את המסרים של חיסכון במים וניקיון הכינרת לציבור הרחב. בהפסקה פעילה, שבה לקחו חלק כל תלמידי ביה"ס, הועלתה הצגה על הכינרת וחופיה, הוקראה אמנת הכינרת ונישאו ברכות. לאחר מכן הופעלו התלמידים בתחנות. בסיום היום חולקו לתלמידי בית הספר מברשות שיניים עם הכיתוב "צחצחו שיניים עם פחות מים",

**התלמידים חיברו
שאלות הקשורות
בכינרת, ציירו
ציורים הקשורים
לכינרת וכתבו דף
מידע למטיילים
הבאים ליהנות
בחופי הכינרת.
הוכנו שלושה
שלטי "הידעת
כינרת" שימוקמו
בחוף שקמים.**

צילום: עדינה דולב

עלוקות בכינרת אין צורך לחשוש!

העלוקות נצמדו לרגלי המתרחצים וגרמו לבהלה. לא נעים, אבל בעלוקות אלו אין כל סכנה לבני האדם

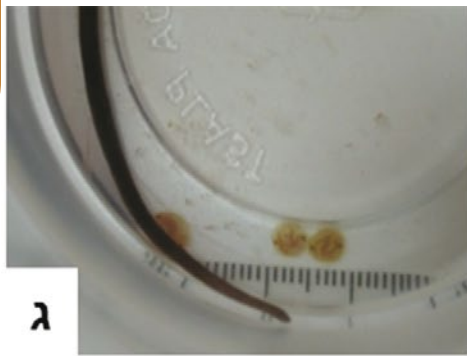
• עדינה דולב - המעבדה לחקר הכינרת, חקר ימים ואגמים לישראל; רשות ניקוז ונחלים כינרת.
גדעון גל ותמר זהרי - המעבדה לחקר הכינרת, חקר ימים ואגמים לישראל

העלוקות במספר מוגבל של תחנות דיגום, במסגרת תוכנית ניטור הכינרת שמבצעים חוקרי המעבדה לחקר הכינרת.

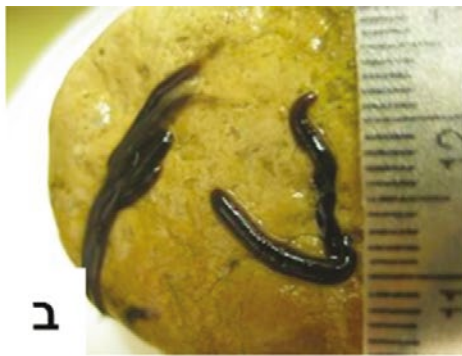
בסוף יוני 2012, לאחר דיווחים של מתרחצים, נצפו כמויות גדולות של עלוקות בשני חופים בצפון מערב הכינרת. התופעה נמשכה עד תחילת אוגוסט.

בכל אחד משני החופים העלוקות נמצאו במוקד ששטחו עשרות מטרים רבועים בלבד, ולא נמצאו כלל במרחק קצר מהמוקד. כמו ב-2005, גם עתה מדובר במין *Helobdella stagnalis*, שאינו מוצץ דם ואינו מסכן בני אדם בשום אופן. הוא נצמד באופן אקראי לרגלי מתרחצים באמצעות אברי הצמדה,

המילה "עלוקה" גורמת לרוב האנשים להצטמרר... קל וחומר היתקלות בתולעת עצמה. עלוקות חיות בחופי הכינרת מזה שנים רבות. רוב המבקרים בחופים לא רואים אותן היות שהן מעטות, קטנות ונסתרות. התפרצות של עלוקות שארעה ביולי 2005 בחוף גינוסר, הרחיקה מתרחצים מהחוף והעלתה חששות אצל מפעיליו. גם הנהלת "איגוד ערים כינרת", כשאך הוקם, נדרשה לנושא והחליטה לממן את בדיקתו. בשנים 2010 - 2011 נערך במעבדה לחקר הכינרת סקר מקיף לאיתור עלוקות בחופי הכינרת ולמחקר ראשוני עליהן. עם סיום הסקר האינטנסיבי הוחלט על המשך מעקב אחר

ג

ב

א

תמונה 1: Dina א - ביטופ אופייני; ב - מקבץ של בוגרים בתחתית אבן שנהפכה לצורך הצילום (חמי טבריה, ספט. 2010); ג - Cocoons (גופים עגולים) בכלי במעבדה (מרס 2011)

בבטיחה. אז וגם בשנתיים האחרונות נמצא בטבחה ומדרום לטבריה, מתחת לאבנים, בעומק 0-20 ס"מ. מופיע בחדשים אוגוסט עד מרס. אורך התולעת במצב מתיחה 30-50 מ"מ. המין מתרבה באמצעות הטלה של Cocoons על אבנים, שמתוכם בוקעות התולעים הצעירות. התפריט שלו כולל חלזונות, ובכללם חלזונות הכינרת: שחיר, סהרונית והמין המועדף - טיאהרה. בשבי, בתנאי מעבדה, שרד מין זה כ-10 חודשים (294 ימים).

Helobdella stagnalis (Glossiphoniidae) (תמונה 2) - נמצא בעבר בבטיחה, ומוכר גם מאזור החולה וממקווי מים נוספים בצפון ישראל. בשנתיים האחרונות, החל מחודש מאי ועד נובמבר, נמצא בכמויות קטנות במים הרדודים, מתחת לאבנים, בגינוסר, טבחה, חוף אמנון ובחוף צינברי. בחודשים מרס עד נובמבר נמצאו פרטים של המין בתוך התשתית, בעומק 5-8 מ', מול חופים שונים בכל רחבי הכינרת ואף מול כניסת הירדן אל הכינרת. אורך הבוגרים במצב מתיחה 15-25 מ"מ, והצעירים - 6 עד 10 מ"מ. מתרבה באמצעות Cocoons שהוא נושא על גחונו, ומתוכם משתחררים עשרות צאצאים. במעבדה רוב הצעירים מתו מייד אחרי השחרור. בוגרים שרדו 180 ימים. לא התגלתה העדפה לאור או לחושך, אך כן הסתמנה העדפה להיצמדות לחלקן התחתון של אבנים.

התפריט שלו כולל חלזונות עם העדפה ל-*Thiara*.

Batracobdelloides tricarinatus (Glossiphoniidae) (תמונה 3) - נמצא בעבר בבטיחה וגם בכריכות הדגים בגינוסר ובירדן הדרומי (כ-30 ק"מ מדרום לאגם). בשנתיים

באותו אופן שבו הוא נצמד לאבנים ולכל מצע אחר בסביבתו, כמו למשל לכלי פלסטיק שהוכנס למים. עם זאת, למרות שמין זה אינו מסוכן לאדם, היצמדות העלוקות לרגליים מרתיעה נופשים.

עלוקות (Hirudinea) הן תולעים טבעתיות שגופן פחוס, ובקדמתו יש פה ועיניים, שמשפרן משתנה בין המינים השונים. הן שוחות במים, או מתקדמות על מצע, בתנועת מודד באמצעות שני משטחי הצמדה, שממוקמים בקדמת הגוף ובחלקו האחורי. כ-600 מינים של עלוקות מוכרים ברחבי העולם. מינים רבים ניזונים מרקב. אחרים טורפים בעלי חיים קטנים (תולעים, זחלים, חלזונות). ישנם מינים שנצמדים לבעלי חיים גדולים יותר (דגים, עופות, יונקים) ומוצאים מדמם, וכשהם שובעים - ניתקים. יש גם מינים טפיליים, שחודרים לגוף של בע"ח אחר וחיים בו. העלוקות שוחרות מזון רק כשהן רעבות, וארוחה משביעה עשויה לספקן למשך מספר שבועות. לכל עלוקה יש מערכת רביה נקבית וזכרית. הן מזדווגות ומחליפות ביניהן תאי זרע. העוברים מתפתחים בתוך שקים קרומיים (Cocoons), שאצל מינים מסויימים נשמרים בצמוד לגוף, ובאחרים הם מוצמדים למצע.

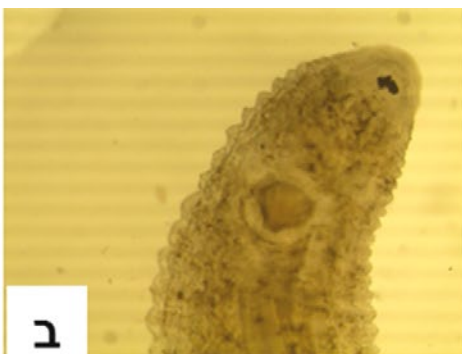
ככינרת נצפו עלוקות בריכוזים נמוכים מזה עשרות שנים. רובן זעירות ונצמדות לתחתית אבנים. שלושה מינים נצפו באגם באופן קבוע, וחזרנו ומצאנו אותם במסגרת המחקר האחרון:

Dina lineata concolor (Erpobdellidae) (תמונה 1) - המין השכיח ביותר. נפוץ לאורך בקעת הירדן, מהנחלים דוד וערוגות בדרום ועד נחל דן בצפון. בכינרת נמצא בעבר

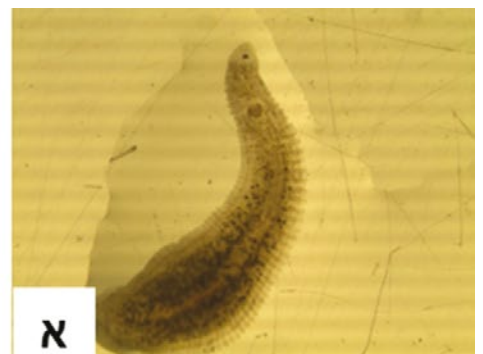
תמונה 2: Helobdella א - בוגר (בהגדלה); ב - בוגר (בהגדלה); ג - עוברים על הגחון

ג

ב

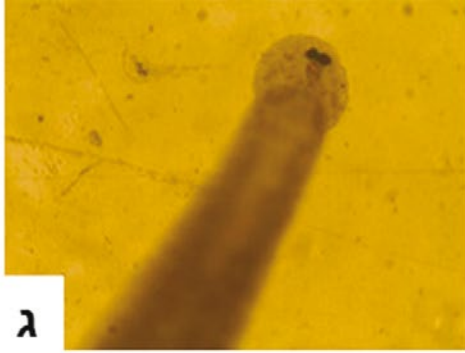
א

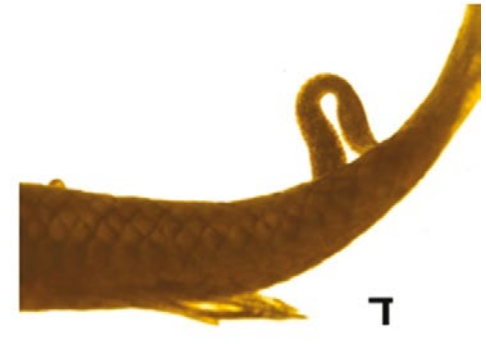
א

ב

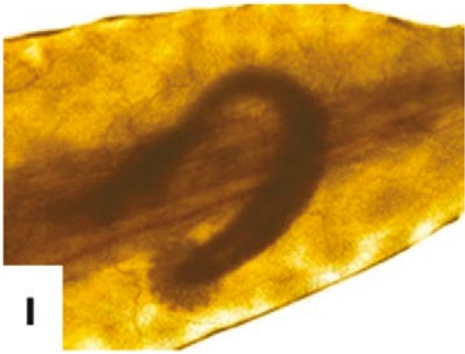
ג

ד

ה

ו

תמונה 3: Batracobdelloides.
א - ביוטופ אופייני (טבחה, יוני 2010); ב, ג - בוגרים; ד, ה - התעלקות על דגיג; ו - התעלקות על זנב ראשן

בחוף גינוסר והייתה אחד המניעים למחקר, וכמו זו שארעה בקיץ זה, נובעת משרידות הצעירים.

בתנאי מעבדה מצאנו רגישות של צעירי *Batracobdelloides* לטמפרטורה. ייתכן, שגם לצעירי ה-*Helobdella*, המין המתפרץ, יש רגישות דומה. בשלב זה לא ניתן לקשור זאת לתופעה בשל היעדר מדידה רציפה של טמפרטורת המים בחופים הנ"ל. בתנאי מעבדה מצאנו גם העדפה ברורה של בוגרי וצעירי *Helobdella* לשהות מתחת לאבנים קטנות. גם בטבע, במים הרדודים, הם נמצאו צמודים לאבנים. בעבר פוזר חצץ במספר חופים, כחלק מהפעולות שננקטו לשם התאמתם לקליטת נופשים. בשלושת החופים, שבהם דווח ב-2005 וב-2012 על התפרצות עלוקות, פוזר חצץ בעבר.

לסיכום:

עלוקות בוגרות מהמין *Helobdella*, שמצויות באופן קבוע בחופי הכינרת בריכוזים נמוכים, נוהגות לשחרר צאצאים רבים. גורם סביבתי מסוים או צירוף של מספר תנאים תרמו לשרידות הצאצאים במים הרדודים, והאבנים במקום שימשו לאחיזה וסייעו להארכת משך חייהם. כתוצאה מכך התהוו מוקדים, שבהם היו כמויות גדולות של עלוקות. העלוקות נדבקו לרגלי מתרחצים וגרמו לבהלה, למרות שאין סיבה מוצדקת לכך, שכן עלוקות ממין זה לא מזיקות לבני אדם. כדי לצמצם את הסיכוי להתפרצות עלוקות מומלץ להימנע מפיזור חצץ בחופי רחצה.

האחרונות, החל מאפריל עד נובמבר, נמצא במים הרדודים מתחת לאבנים ובין צמחים בחופים כינר, אמנון, טבחה וגינוסר, ובתשתית בעומק 5 ו-8 מ' מול גינוסר וחוף שיטים. אורך הפרטים הבוגרים במתיחה 15-20 מ"מ, והצעירים - 5-10 מ"מ. מתרבה באמצעות *Cocoons* שהוא נושא על גחוונו, ומתוכם משתחררים עשרות צאצאים. משך החיים המירבי של בוגר בשבי היה 72 ימים אחרי הלכידה. משך זמן דומה שרד אחד מהצעירים שהושרצו במעבדה.

התפריט מבוסס על מציאת דם מדגים חיים. עם התמלאותה של התולעת בדם (שצובע אותה באדום) היא ניתקת מקורבנה ופוסקת לנוע. גם במהלך יום רגיל נכנסים הפרטים למצב של "דום-תנועה" למשך פסקי זמן ארוכים. הצעירים רגישים מאוד לטמפרטורה: בטמפ' 20-25 מעלות צלזיוס הם שורדים לאורך זמן. בטמפ' 30-35 מעלות צלזיוס הם מתים תוך 5-13 ימים.

שלושת מיני העלוקות שאותרו ברחבי הכינרת במהלך 2010-2011 - *Dina lineata concolor* ו-*Batracobdelloides stagnalis*, ו-*tricarinata*, נמצאו בכמויות קטנות, שאין בהן כדי להשפיע על המערכת האקולוגית של כלל הכינרת.

התפרצות של עלוקות תלויה הן בשחרור של צאצאים רבים והן בהישרדות שלהם. רבות מהעלוקות, אשר נאספו מהשטח, שחררו עשרות צאצאים בכלים שבהם הוחזקו במעבדה. רוב הצעירים מתו תוך ימים ספורים. התפרצות בטבע, כמו זו שארעה ביולי 2005

לגעת בטבע

מדגניה לכינרת

צילומים: נסים אסבן

שביל סובב כינרת

שביל סובב כינרת הוא השביל שאמור להקיף את כל האגם סביב, צמוד לקו המים. מטרת השביל היא לאפשר גישה חופשית לשטחים שבבעלות הציבור, ללא גדרות ושערים. השביל כבר מקיף את רוב הכינרת. כ-75% מהשביל כבר מסומנים - 45 ק"מ של שביל מסומן בצבע לבן, סגול, כחול. קטע השביל מדגניה למעגן נפרץ וסומן לאחרונה.

נסים אסבן

אגף חינוך, קהילה והסברה

קבוצת דגניה

מה אפשר לכתוב על קבוצת דגניה ביריעה קצרה כל כך? אני מקווה שקוראי "ארץ הכינרת" הנאמנים לא מצפים ללמוד על דגניה, אם הקיבוצים והקבוצות, מפסקה זו בלבד. אציין נקודה חשובה מנקודת מבט של מטייל בשביל סובב כינרת: דגניה נמצאת בגדה האחרת של הירדן, הגדה המזרחית דרומית. עובדה זו מזכירה לנו איך קמה דגניה. קבוצת פועלים אידאליסטים עשתה "צרות" בחצר כינרת למנהל החווה ברמן ולארתור רופין. הם גורשו מהחצר, והוטל עליהם ליישב את אדמות אום-ג'וני שמעבר לנהר. הם נשלחו לגדה השנייה, לא באמונה גדולה שיעלה בידם לשרוד. הם שרדו למגינת ליבם של שולחיהם, ואף סיימו את השנה החקלאית ברווח. הם החליטו להישאר ולהקים במקום יצירה חדשה - ישוב שיתופי, קבוצת דגניה.

בנקודת מוצא הירדן מהכינרת נמצא חוף דגניה שהיה בעבר מגודר ובלתי נגיש, כמו חופים רבים בכינרת. המקום מטופח ונשמר על ידי חברי דגניה ובראשם אפרים בן צבי, שמשקיע במקום מרץ רב. כיום הכניסה לחוף חופשית מגדרות. שביל סובב כינרת סומן מחוף דגניה מזרחה, וכאן מתחיל טיולינו הפעם.

אבו מסמס

בחוף דגניה עומד למעלה מ-70 שנה מבנה בטון המכונה בפי המקומיים "אבו מסמס".

המחסום האחרון במסלול שבין דגניה למעגן הוסר, סוכם עם מנהל חוף צמח שהשער שבין המועצה האזורית לחוף צמח יהיה פתוח למעבר הולכי רגל כל השנה.

מכללת כינרת

ילדים מבית ספר קשת יונתן פורצים שביל בין דגניה למעגן. צילום: נסים אסבן

כאן עגנה סירת סיור מטעם השלטונות הבריטים, סירת הפיקוח הראשונה בכינרת. תפקידה היה לפקח על האגם ולמנוע הברחות. הספן שהפעיל את הספינה היה ערבי תושב צמח בשם אבו מסמס, שנתן את שמו למקום ששרד עד היום. המבנה מדגים היטב את המפלס הנמוך של הכינרת. בתוך המבנה יש מדרגות, אשר בהן היו ירדו אל הסירה שעגנה בתוכו. בצד המבנה שפונה לכיוון צמח נראים חורי פגזים, עדות לקרבות תש"ח שהתחוללו בעמק הירדן. 147 לוחמים נפלו בקרבות מלחמת העצמאות בעמק הירדן. על הדרך נפגוש כמה מצבות המנציחות את הנופלים. בכיכר צמח יש אנדרטה מרכזית לנופלי העמק במלחמת השחרור ובכל מלחמות ישראל.

המועצה האזורית עמק הירדן

בשלהי שנות ה-30 יסדו קיבוצי העמק את "ועד הגוש" - המסגרת המוניציפאלית האזורית הראשונה בישראל, אשר יצגה את היישובים בפני שלטונות המנדט. מסגרות פעולתו של הוועד שימשו בסיס ל"חוקת המועצות האזוריות" שנחקקה עם קום המדינה. בשנות ה-40 המשיכו הקיבוצים בשיתוף פעולה אזורי בתחומי הכלכלה, התרבות, ההגנה והביטחון וכן במוסדות החינוך וההשכלה. בשנת 1949 הוקמה "המועצה האזורית עמק הירדן" ושימשה דגם להקמתן של המועצות האזוריות ברחבי הארץ. המועצה האזורית עמק הירדן מקיימת, מפתחת ומטפחת מערכת ענפה של פעילויות ושירותים לרווחת תושביה. המועצה מאגדת 22 ישובים מסביב לכינרת - מאלמגור בצפון ועד לאשדות יעקב בדרום, עין גב במזרח וריבד במערב.

טיול בדרום הכינרת, הליכה על שפת האגם. מסלול חדש שנפתח לאחרונה לקהל

טיול לא מעגלי. ניתן לשלוח רכב לחניה שמול מכללת "כינרת" עמק הירדן.

דרך הגעה: מתחילים בדגניה א'. מחנים את הרכב בדגניה א', בחניית

בית החינוך של דגניה (1). חוצים בזהירות את כביש 90 לכיוון הירדן והולכים במעלה הירדן עד לחוף דגניה בנקודת המוצא של הירדן מהכינרת.

תיאור המסלול: הטיול מתחיל בחוף דגניה, חוף מטופח ונקי הנמצא בנקודה ייחודית, פתח היציאה מהכינרת אל הירדן (2). שביל סובב כינרת יוצא מכאן דרומה בין סבך הקנים מתחת לכביש 90. בקטע הראשון השביל עובר מתחת למפלס המרבי של הכינרת - 208.8-, אך בהמשך הוא מטפס לשפת הימה. לאחר 700 מטר השביל נכנס לתחומי המועצה האזורית עמק הירדן.

שביל סובב כינרת עובר כאן בתחום הגינה היפה שבגן המועצה האזורית עמק הירדן (3). נעבור את הגדר המפרידה בין המועצה לחוף צמח, ואנחנו בתחום חוף צמח. נחצה את חוף הרחצה. השביל ממשיך דרומה מצפון לגדר התוחמת את אזור המגלשות על גבי הבולדרים שבקו החוף. השביל עובר מתחת לאמפי צמח. הוא נסלל בסבך קנה ואשל, ושוב עולה על סוללת בולדרים גדולים שבקו החוף של בית גבריאל ובחזית מכללת "כינרת - עמק הירדן" (4).

השביל עובר ליד אתר בניה של אגף חדש במכללה ונדחק בגלל העבודות קצת צפונה, אך מיד חוזר למסלולו ומטפס אל גבעת תצפית יפה (5) בגבול כפר הנופש עדן מעגן.

בנקודה זו מסתיים הפעם סיורנו. מהתצפית נרד אל שביל הגישה לכביש 92, אל הרכב (6) שהקפצנו מראש בתחילת הסיור.

בית גבריאל

"בית גבריאל בכינרת" הנושק לשפת האגם, הוקם בשנת 1993 ע"י קרן שרובר, שבראשה עמדה הגב' גיטה שרובר ז"ל, ובשיתוף פעולה עם זאב (ולוולה) שור, ראש המועצה האזורית עמק הירדן דאז, לזכר בנה האהוב, גבריאל. את בניית הבית ותכנונו הוביל החזון להקמת "בית תרבות ומרכז חיי רוח וחברה לתושבי האזור ולכל שוחרי התרבות, היצירה ואמנות הבאים בשעריו". בית גבריאל לחוף הכינרת הוא מרכז התרבות וחיי החברה של קהילת ישובי עמק הירדן, ובו מתקיימים אירועים ומפגשים תרבותיים לאורך כל השנה.

ב-26 באוקטובר 1994 נחתם בערבה הסכם השלום בין ישראל לבין ירדן. כחודש לאחר מכן, ב-10 בנובמבר 1994, כצעד המשך לאותו אירוע היסטורי אושר החוזה במעמד המלך חוסיין וראש הממשלה יצחק רבין, זכרם לברכה, ואישים רבים, שהתכנסו לרגל האירוע בבית גבריאל.

מכללה אקדמית "כינרת" בעמק הירדן

במכללה לומדים כ-3000 סטודנטים, ובה פועלות חטיבות הלימוד: אקדמית, לימודי תעודה, מכינות, בית-ספר להנדסאים ו"המרכז לאמנויות" - ללימודי העשרה באמנות. שביל סובב כינרת עובר בחזית חוף צמח, בית גבריאל והמכללה.

צמח

בצמח היה כפר, שתושביו היו יהודים ונוכרים בתקופת המשנה והתלמוד. כפר צמח מוזכר במשנה בעיקר בהקשר של דיני תרומות ומעשרות. בשל היותו כפר מעורב נדרשה הכרעה הלכתית, האם התוצרת החקלאית חייבת או פטורה מתרומות ומעשרות. בתחילת המאה ה-19 התיישבו במקום ערבים שבאו ממרוקו וממצרים. צמח והאזור כולו זכו לתנופת פיתוח גדולה עם הקמת מסילת הברזל ותחנת הרכבת ב-1905. רכבת העמק חיברה בין חיפה לדמשק והייתה חלק מהרכבת החיג'אזית. בשנת 1931 נפקדו באזור סמח' 481 בתים ובהם 1,931 תושבים. רוב התושבים היו מוסלמים, 78 נוצרים, 43 יהודים ושני דרוזים.

במלחמת העצמאות התחוללו בצמח קרבות רבים - בתחילה עם תושבי המקום וכנופיות, ולאחר הכרזת המדינה נגד הצבא הסורי שפלש מעבר לגבול והתמקם בצמח. במאי 48 יצא הצבא הסורי בשני ראשים לכיבוש הדגניות, אך נהדף בשערי הקיבוצים. חיל התותחנים התנסה כאן לראשונה בהפעלת תותחים - תותחי 65 מ"מ, נפוליאונצ'יקים, שהגיעו לארץ ומיד נשלחו לחזית. פגזי התותחים הפתיעו את הסורים וגרמו לבהלה רבה ולנסיגת הצבא הסורי מאדמות עמק הירדן.

קיבוץ מעגן

קיבוץ מעגן הוקם בשנת 1949 באדמות מובלעת עין גב, שהייתה חלק מארץ ישראל אך נמצאה בצד הסורי של הסכמי שביתת הנשק עם הסורים. מטרת ההסכם הייתה להחזיר את החיים לשקט ולשגרה משני צדי הגבול. לפי הפרשנות הסורית להסכם, הורשו לחזור לישובים שבמובלעת רק תושבים שהתגוררו בה לפני המלחמה. לפי הפרשנות הישראלית, זהו שטח ישראלי ריבוני שבו אסור להחזיק צבא. הבדלי הפרשנות האלה דחפו להקמת יישובי ה"משולש" מעגן, תל קציר והאון.

הקיבוץ הוקם על ידי גרעין עולים מטרנסילבניה, שהתמקמו והתגבשו בקיבוץ אפיקים ב-1940. בין חברי הגרעין היה פרץ גולדשטיין, שהיה בין צנחני הישוב שנשלחו לאירופה הכבושה על ידי הנאצים על מנת לסייע למאמץ המלחמה הבריטי. פרץ היה הצעיר מבין הצנחנים. הוא צנח על אדמת יוגוסלביה יחד עם יואל פלגי. הם חצו את הגבול להונגריה, נתפסו על ידי הגרמנים ונשלחו ברכבת למחנה ריכוז בגרמניה. יואל פלגי הצליח להימלט מהרכבת, ופרץ גולדשטיין נספה במחנה הריכוז אורניינבורג ב-1 למרץ 1945. חבריו של פרץ גולדשטיין הקימו אנדרטה לזכרו ולזכרם של חבריו הצנחנים בקיבוץ על שפת הכינרת. האנדרטה נחנכה בטקס רב משתתפים ב-29 ליולי 1954. הטקס הסתיים באסון נורא: מטוס פיפר שהיה אמור להצניח אגרת מנשיא המדינה התרסק לתוך הקהל. באסון נהרגו 17 בני אדם ונפצעו 25. לאחר האסון הוקם במקום בית הצנחן.

המחסום האחרון במסלול שבין דגניה למעגן הוסר, סוכם עם מנהל חוף צמח שהשער שבין המועצה האזורית לחוף צמח יהיה פתוח למעבר הולכי רגל כל השנה.

במלחמת העצמאות התחוללו בצמח קרבות רבים - בתחילה עם תושבי המקום וכנופיות, ולאחר הכרזת המדינה נגד הצבא הסורי שפלש מעבר לגבול והתמקם בצמח. במאי 48 יצא הצבא הסורי בשני ראשים לכיבוש הדגניות, אך נהדף בשערי הקיבוצים. חיל התותחנים התנסה כאן לראשונה בהפעלת תותחים - תותחי 65 מ"מ, נפוליאונצ'יקים, שהגיעו לארץ ומיד נשלחו לחזית. פגזי התותחים הפתיעו את הסורים וגרמו לבהלה רבה ולנסיגת הצבא הסורי מאדמות עמק הירדן.

חוף צמח. צילום: נסים אסבן

ילדי קשת יהונתן בפריצ שביל ליד מעגן. צילום: נסים אסבן

סל"ת - סיורים ללא תשלום

סיור בפינות חמד, רומנטיקה לאור הירח וסביב המדורה ואטרקציות שונות

חלקם הונגש לציבור המטיילים רק לאחרונה בזכות עבודתם של בני נוער, שפותחים ומנקים את השביל לטובת ציבור המטיילים.

להלן תגובתו של מטייל שהשתתף בשניים מהסיורים:

"שמי אמנון בר, ואני נמנה על מקימי מושב לבנים בשנת 1983. מביתי אני צופה על הכינרת. במשך השנים הפך מפלס האגם למפלס אושר או חרדה לי ולבני ביתי. שנים ראיתי בכאב כיצד מונעים ממני ומרבים שכמותי את הזכות לטייל לאורכה של הימה וליהנות מיופיה. לשמחתי, איגוד ערים כינרת חולל מהפכה. כך הפכנו, רעייתי ואנוכי, לשותפים פעילים בסיורים סביב האגם. כך התחלתי להוביל קבוצות וחברים אל פינות החמד, שנחשפו לקהל הרחב. פתיחת שביל סובב כינרת לכל החפץ בכך יוצרת לעיתים מפגעי לכלוך ואשפה. על ראשי איגוד ערים כינרת לאכופ את חוקי שמירת הניקיון ולהטיל קנסות על המלכלכים. לדאבוננו, רק דרך הארנק ילמדו אותם פורעי-חוק את משמעות השמירה על ערכי הטבע.

בחופשת סוכות טיילנו יומיים מחוף צינברי ועד אום ג'וני. הגם שאני עוסק בהדרכה, ומרבית אתריה של הכינרת מוכרים לי, למדתי לא מעט מהטיול. נחשפתי לסיפור "השביתה הראשונה" בחצר כינרת, זו ששינתה את פני ההתיישבות בארץ ישראל. למדתי שלעיתים לא חשוב מי הקבור בקבר, חשובה המצבה שמעליו (סיפורו של נתן איכר). גיליתי שאין "בית מוטור" אחד, אלא שניים. חזרתי לביתי והעמקתי בקריאה באינטרנט על המידע החדש שאליו נחשפתי. ברכות לעושים במלאכה של שימור חופיה של הכינרת, ברכות למתנדבים המפלסים שבילים. מי ייתן וירבו המטיילים בסובב כינרת, ובלבד שישאירו אותה נקייה גם למטיילים שיבואו אחריהם."

סיורי הסל"ת מתפרסמים באתר

www.kineret.org.il

סיור ירח מלא בט"ו באב

לא היו ימים טובים לישראל כחמישה עשר באב יום הכיפורים, שבהם יצאו בנות ישראל לחולל בכרמים... כך מספרת המסורת העתיקה שלנו מימי קדם. המסורת של ט"ו באב נמשכת. בכינרת אנו מנצלים את ט"ו באב ואת הירח המלא לסיור בשביל סובב כינרת כבר כמה שנים.

השנה יצאנו אל עינות רקת. המסלול הסתיים בראש תל רקת, המכונה בפי הטבריינים "הר כיפה" - גבעה עגולה ויפה מתחת למלון קלאב הוטל. רקת מוזכרת בספר יהושע בגבול נחלת שבט

נפתלי. בתלמוד קובעים, שרקת היא טבריה, ולמה נקרא שמה רקת? שאפילו ריקנים בה מלאים מצוות ברימון. העלייה והירידה מתל רקת תלולה, אך הטיפוס כדאי. מראש ההר נשקפת הכינרת, והירח מעל יוצר מראה מרהיב ורומנטי. הודענו למטיילים שאנו מסירים אחריות, אם הנוף המדהים יגרום להם תגובות רומנטיות בלתי נשלטות. בראש התל המתין צוות מדריכים מאגף החינוך. המדורה כבר דלקה, ובעז שרעבי מכינרת היה מוכן עם הגיטרה והשקופיות. שרנו שירי כינרת ואהבה וטעמנו מהמטעמים: תפוחי אדמה, מרשמלו ופיתה על האש עם לבנה זעזערת. לאחר שעה וחצי מסביב למדורה ירדנו חזרה אל הרכבים שהמתינו לנו למטה.

סיורי חול המועד סוכות

בהמשך למסורת המפוארת הוציאה רשות ניקוז ונחלים כינרת בחוהמ"ס שלושה סיורים לאורך "שביל סובב כינרת". הסיורים, כמשתמע משמם, ניתנים לציבור המטיילים והנופשים באגם ולתושבי האזור בחינם! הפעם הם כללו, בין היתר: מפגש עם צפר, שהקים בסבך החוף רשת ללכידת ציפורים והפגיש אותנו עם ציפורי הסבך ועם מלאכת טיבוע הציפורים; שייט ב"מעבדה השטה"; כמוכן, הליכה בשביל ומפגש עם פינות חמד לאורכו בקטעים, אשר

נסים אסבן ומנור דביר
אגף חינוך, קהילה והסברה

שומרי העבר

ילדים ומבוגרים ברחבי הצפון מגלים סודות עתיקים

ואף אלפי שנים של חיים. חפירות ארכיאולוגיות, מקורות היסטוריים, תעודות ארכיון ומחקרים שונים עוזרים לנו להכיר מחדש את עברה המעניין והעשיר של העיר. כדי שמידע זה לא יישאר נחלתם של החוקרים והמומחים בלבד ומתוך רצון להכיר לתושבים את עירם לפני ולפנים ולהבין את חשיבותה של העיר לעם היהודי, הוחלט לפני למעלה מעשור להתחיל ולפעול בקרב תלמידי העיר.

התלמידים היו שותפים בחשיפת העבר באמצעות השתתפות בחפירות ארכיאולוגיות; מורים והורים קבלו הרצאות וסיורים על עברה של העיר; שיעורי העשרה מתקיימים בבתי"ס, בהם לומדים, חוקרים ומגלים המשתתפים על העמים, התקופות והממצאים בטבריה. הפרויקט מתקיים בשיתוף העירייה ותכנית קר"ב למעורבות בחינוך.

רמת הגולן - מגלים את העבר

כבר מראשיתו של פרויקט חול"ם גולן של מחלקת החינוך והאגף לאיכות הסביבה במועצה הייתה רשות העתיקות שותפה בהוראת ארכיאולוגיה ומורשת העבר של הגולן. המטרה הייתה להכיר את הגולן מהיבטים שונים של העבר - יישובים, עמים ותרבויות שחיו בו.

במסגרת הפרויקט התקיימו שיעורים בבתי"ס על עבודת הארכיאולוג, ציר הזמן של הגולן וכן הכנה לסיורים באתרים ארכיאולוגיים, כגון בתי כנסת עתיקים, חורבות נסתרות ואתרים שאינם מוכרים. החל משנה שעברה מתמקד הפרויקט בהתנסות בחפירה ארכיאולוגית, בשיתוף עם הכפר התלמודי בקצרין. תלמידי כתות ו' יוצאים לחפירה לימודית המתקיימת בכפר התלמודי. מטרת הפרויקט היא להכיר לתלמידים את דרך עבודתו של הארכיאולוג, להבין כיצד לומדים על העבר (ולא רק מספרים) וכן לחוות בעצמם את חשיפת העבר. מובן, שהתלמידים גם מסיירים בכפר התלמודי, רואים ולומדים על מה שכבר נחשף, ומכירים את החיים בימי קדם.

רומת אל הייב - רומאים בבקעת בית נטופה

הכפר רומת אל הייב נמצא סמוך לחורבת רומה, שבה היה יישוב גדול בתקופה הרומית (לפני כ- 2000 שנה). פרויקט ייחודי זה הינו פרי שיתוף פעולה בין הרשות המקומית, רשות הטבע והגנים, משרד השיכון ורשות העתיקות. קבוצת תלמידים מביתה"ס המקומי נפגשים אחת לשבוע. הם לומדים על הטבע, הסביבה והארכיאולוגיה של סביבתם הקרובה, וכיצד ניתן לשמור ולשמר אותם. התלמידים מכירים את החיים בימי קדם, את מגוון החי והצומח בסביבתם הקרובה, וכיצד עבר, הווה ועתיד יכולים להיפגש.

כולנו מכירים את הגופים הפועלים לשמירת הסביבה. יש השומרים על המים, ישנם המגינים על בעלי חיים, על צמחים נדירים או על נופים. יש הדואגים לאיכות החיים והסביבה, ויש הפועלים להקטנת הנזקים

נירית קורן-לורנס

רשות העתיקות

שהאדם גורם לסביבתו. לצד כל הגופים האלה נמצאת גם רשות העתיקות הפועלת, יחד עם הציבור, לשמירת עתיקות ושימור המורשת - מסורות, שרידי מבנים, חפצים וסיפורים, המרכיבים את עברו של כל אחד מאתנו ומהווים חלק בלתי נפרד מזהותנו.

פעמים רבות נתקלים אנשי רשות העתיקות במשפטים כגון: "תמיד חלמתי להיות ארכיאולוג"; "אני מאוד אוהב ארכיאולוגיה, מאז שחפרתי כילד במצדה"; "כשאהיה בפנסיה, אלך ללמוד ארכיאולוגיה". אפשר וניתן להכיר, ללמוד ולעסוק בארכיאולוגיה, ואפילו כאן ועכשיו.

לכולנו יש סקרנות טבעית לבלוש, לגלות סודות ודברים נחבאים, לפתור תעלומות ולהפליג על כנפי הדמיון. דרך עבודתו של הארכיאולוג ובעזרת מרכז ארכיאולוגי-חינוכי 'גליל' של רשות העתיקות, ילדים ומבוגרים רבים מצליחים לעשות זאת ברחבי הצפון.

טבריה - להחזיר עטרה ליושנה

טבריה, החוגגת בעשור הקרוב 2000 שנה להיווסדה, הולכת ומתפתחת, גדלה וצומחת. מתחת לעיר המודרנית מסתתרים וחיביים מאות

התלמידים מכירים את החיים בימי קדם, את מגוון החי והצומח בסביבתם הקרובה, וכיצד עבר, הווה ועתיד יכולים להיפגש

באדיבות רשות העתיקות

TRAVEL & TOURISM SERVICES

חברה להסעות טיולים ותיירות

אסיה טורס בע"מ

הסעות לכל חלקי הארץ

אוטובוסים מפוארים

מיניבוסים

טרנזיטים

הסעות VIP

פרדס חנה, דרך הנדיב 2, ת.ד 1068, מיקוד 37000
טלפון: 04-6370291 פקס: 04-6370235
www.asiatours.co.il asia_shar@hotmail.com

פרויקט "גן קהילה" - מדריכים מתנדבים באתרי הרשות

הרעיון לגייס מתנדבים להדרכה מתוך הקהילה הסמוכה "נולד" בגן לאומי בית שערים לפני 16 שנים, מתוך רצון לעודד את הקשר של הקהילה אל ערכי מורשת/טבע וסביבה הנמצאים בסביבתה

עם המתנדב, האזרח הוותיק, אני בטוחה שסיפור המקום לא ישכח מלב המבקר.

המתנדבים, אשר רובם אזרחים ותיקים בעלי ניסיון חיים וידע מקצועי בתחומים שונים, יודעים לרתום את ניסיונם העשיר לטובת האתר. כך הם ממנפים ומעשירים אותו בתחומים הקרובים להם. היוזמות שלהם, רצונם להביא את השמועה על האתר בפני כל אחד, גורמים לנו, אנשי הרשות, לדחוף ולהוביל לשיפורים במקום. הקשר היום יומי שלי עם אנשים מדהימים אלו, המפגשים, השיחות וסיעור המוחות מעשירים ותורמים לצמיחת האתר כל הזמן.

מתנדבי גן קהילה מדור הוותיקים אף לוקחים חלק בהנחלת ערכי התרבות והמורשת לדור הצעיר, וזאת באמצעות חוברות "פקח צעיר". חוברות אלה מותאמות לצעירים ומבטיחות, שהם ילמדו על האתר בו הם מבקרים.

לאור הצלחתו של פרויקט גן קהילה בבית שערים הוא התרחב גם לאתרים אחרים של רשות הטבע והגנים במחוז צפון. היום כ-180 מתנדבים מהקהילה מדריכים ב-9 אתרים במחוז.

מתנדבת בהדרכת חברים חדשים

מסתבר כי תושבים רבים, שגרים בסמוך לאתרי רשות הטבע והגנים, אינם מכירים ואינם מודעים לערכים הקשורים בהם. הבנו, כי בידינו היכולת לרתום את אותן קהילות, לחבר אותן ולעורר את זיקתן לערכי האתרים הנמצאים בסמוך אליהם.

רויטל וייס
רשות הטבע והגנים

גיוס מתנדבים, אזרחים ותיקים בעיקר, להדרכה באתרים תורם הן להעצמת הרשות והן לתושבי הקהילה עצמם ולציבור המבקרים באתרים. הבנו, כי באופן זה נקבל מהציבור תמיכה בפעילות הרשות ובמטרות שלשמן היא הוקמה ולשמן היא נועדה.

וכך, בעזרת שיתוף פעולה ותמיכה של ראשי הקהילה המקומית גויסו המתנדבים הראשונים מתוך האוכלוסייה הבוגרת של קריית טבעון לעסוק בהדרכה בגן הלאומי בית שערים. התחלנו עם 10 מתנדבים, אשר נרתמו בהתלהבות למנף את האתר ולהביא אליו עוד ועוד מבקרים, שיכירו את מורשתם היהודית הנמצאת כה קרוב למקום מגוריהם.

במשך השנים גדל מספר המתנדבים בגן הלאומי בית שערים. המתנדבים גייסו את חבריהם, וכיום מגיע מספרם ל-53. מזה 15 שנים מדריכים המתנדבים בגן הלאומי בית שערים במשך כל ימות השנה, מספר מחזוריים ביום.

דוגמה נוספת לתרומת הקהילה להטמעת ערכי המורשת הינה גן לאומי **חמת טבריה**. באתר זה כ-20 מתנדבים, תושבי טבריה והסביבה, מדריכים בסופי שבוע וחול מועד.

אין ספק, שהדרכתם מעשירה את חווית הביקור למבקר המזדמן ותורמת להפיכת הסיור באתר לביקור עם חוויה אישית שונה. לכל מתנדב יש סגנון המיוחד לו. לאחר מפגש

ביקור מנהלי בתי הספר בחמת טבריה. צילום: אסף דורי

שטרית את שמואל

עבודות ביוז וניקוז בע"מ

• הקמת מערכות ניקוז תת-קרקעיות
בשטחים חקלאיים

• שיקום מערכות ניקוז

• בניית מעברי מים

• טיפול במי תהום

• תחזוקת מערכות ניקוז קיימות
טיפול בסחף, שורשים, סתימות

• שטיפת צנרת בלחץ מים גבוה

• טיפול בצנרת מים וביוב ובהצפות

• 30 שנות ניסיון

יבנאל. טל' 04-6708392, פקס' 04-6757872. נייד: 057-6561820

דואר אלקטרוני: shitrit50@bezeqint.net

ASHIKAR

אשקר חו"ל - חברה לתשתיות בע"מ

תשתיות וכבישים | עבודות צנרת וניקוז
| ניקוז תת קרקעי | בטונים ומעבירי
מים | דרכים חקלאיות ודרכי מים |
הכשרת שטחים חקלאיים
וגדודיות

**בשרותנו צי כלים מהחדשים
ביותר וממיטב היצרנים:**
באגרים, משאיות רכינה,
משאיות הובלה, מעמיסי כף,
מפלסות - גריידר, מכבשים,
מחפרונים, מגרסה ניידת

שרת אחיך ומקצועי

כפר פסוטה ת.ד. 124
טל' 04-9870307
פקס' 04-9870193

סניף צומת כח
טל' 04-6903252
פקס' 04-6903242

